МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Методичні рекомендації
для самостійної та індивідуальної роботи

(для студентів 4 курсу факультету заочного навчання цивільних осіб**)**

Дніпро – 2016 р.

Актуальні проблеми теорії держави і права: методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи (для студентів 4 курсу факультету заочного навчання цивільних осіб) / Укладачі: завідувач кафедри загальноправових дисциплін, доктор юридичних наук, професор Л. Р. Наливайко, доцент кафедри загальноправових дисциплін, кандидат юридичних наук Т. С. Ганзицька. – Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. – 58 с.

Укладачі: Наливайко Л. Р., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Ганзицька Т. С., кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Рецензенти: Супрун В. М., кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Зеленко І. П., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та господарського права ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Схвалено на засіданні кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Протокол № 23 від 05.07.2016 р.

Схвалено Науково-методичною радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Протокол № ___ від ___ _____ 2016 р.

ЗМІСТ

ВСТУП....4
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ....6
ТЕМА 1. ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА....6
ТЕМА 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ....9
ТЕМА 3. ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ....13
ТЕМА 4. СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВИ, ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА, ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА....16
ТЕМА 5. ПРАВО ЯК ФЕНОМЕН РОЗВИТКУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ....20
ТЕМА 6. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЇ....25
ТЕМА 7. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ....28
ТЕМА 8. ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ....36
ТЕМА 9. ОСНОВНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ. ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ....40
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ....44
ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ....48
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІКУ) З КУРСУ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»....49
ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ....52

ВСТУП

Курс «Актуальні проблеми теорії держави та права» в основному ґрунтується на положеннях, що розглядаються при вивченні однієї із базових юридичних дисциплін, якою є загальна теорія держави та права. Особливістю юридичного теоретичного знання є те, що воно постійно змінюється. Причому процес накопичення нових наукових даних має під собою об'єктивну основу, одним із проявів якої є складність, неоднозначність, змінюваність теоретичного знання. У зв'язку із розвитком суспільства відбувається переосмислення та переоцінка ряду фундаментальних, базових уявлень про державу та право, політичну та правову системи суспільства, правотворчість та правореалізацію, правовідносини та правову поведінку, місце і роль держави та права у життєдіяльності суспільства тощо. Застарілі погляди на державно-правові явища замінюються новими концепціями, теоріями, підходами, ученнями, уявленнями, ідеями.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є явища та процеси державно-правової дійсності, їх дійсна сутність, соціальне призначення, місце і роль в політичній та правовій системах суспільства.

Мета дисципліни «Актуальні проблеми теорії держави і права» є надання студентам поглибленого та систематизованого матеріалу в сфері державно-правових явищ.

навчальна – полягає у наданні допомоги майбутнім юристам у розумінні державно-правових явищ як особливостей становлення державно-правової організації в Україні, особливостей регулювання суспільних відносин тощо;

розвиваюча – готувати наукові доповіді та реферати з тем, зазначених в програмі курсу, складати схеми з будь-якої теми курсу «Актуальні проблеми теорії держави і права», складати процесуальні документи;

виховна – у сприянні вихованню поваги до найважливіших державно-правових інститутів, державно-правової організації суспільства, отримання уявлень про основні категорії, що відображають особливі властивості держави і права тощо, а також у створенні передумов для формування правової культури майбутніх фахівців-правників.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії держави і права» є процес усвідомлення студентами комплексу загальних базових знань про державно-правові явища, державно-правову організацію суспільства; отримання уявлень про основні категорії, що відображають особливі властивості держави і права; з'ясування закономірностей становлення та розвитку загальнотеоретичної юридичної науки та значення загальнотеоретичних знань для наступної практичної діяльності тощо; зміцнення знань з метою створення фундаменту для проходження державної атестації на 4 курсі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент (слухач) повинен

знати:

1) на понятійному рівні:

- поняття теорії держави та права;
- функції юридичної науки, її завдання на сучасному етапі;
- предмет загальної теорії держави і права;
- методи (методологію) пізнання держави і права;
- місце теорії держави і права в системі суспільних та юридичних наук;
- поняття та ознаки держави;
- наукові погляди щодо сутності держави;
- особливості становлення державно-правової організації в Україні;
- поняття типу держави, фактори, які його визначають;
- поняття та структуру форми держави тощо;
- поняття та сутність права;

– функції та принципи права;
– поняття та види джерел (форм) права;
– поняття, ознаки та структурні елементи системи права;
– функції та принципи правотворчості;
– поняття, сутність та призначення систематизації нормативно-правових актів;
– значення тлумачення в правотворчій та правозастосувальній діяльності;
– поняття, ознаки та види правової поведінки;
– особливості та предмет регулювання суспільних віносин;
– принципи та гарантії законності;
– типи (сім'ї) правових систем світу тощо.

2) на фундаментальному рівні:

– особливості дисципліни, її основні поняття;
– наукові погляди щодо сутності держави;
– механізм та апарат держави;
– громадянське суспільство, політична система суспільства і держава;
– демократична, соціальна, правова держава;
– правотворчість;
– систематизація нормативно-правових актів;
– основи територіальної організації України тощо.

3) на практично-творчому рівні:

– готувати наукові доповіді та реферати з тем, зазначених в програмі курсу;
– складати схеми з будь-якої теми курсу " Актуальні проблеми теорії держави і права ";
– складати процесуальні документи.

– **вміти:**

1) на репродуктивному рівні:

– працювати як з нормативними актами внутрішнього законодавства так і з міжнародними актами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України та іншими міжнародними актами, а також тлумачити їх відповідно до конкретних обставин.

2) на алгоритмічному рівні:

–формувати власну точку зору щодо успішного впровадження таких цінностей як повага до прав людини та громадянина, демократична, соціальна, правова держава тощо.

3) на евристичному рівні:

– на рівні відтворення правильно оцінювати сутність та зміст конкретних державно-правових явищ (ситуацій), орієнтуватися в чинному законодавстві, в тому числі на рівні актів Конституційного Суду України та відповідних підзаконних нормативно-правових документів, вивчати необхідні нормативно-правові акти.

4) на творчому рівні:

– використовувати свої внутрішні якості у підвищенні ефективності професійної діяльності, досліджувати державно-правові явища, формувати наукові пошуки тощо.

Самостійна та індивідуальна робота є одними із основних засобів засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Лише у ході самостійної та індивідуальної роботи студент має можливість розвинути пізнавальні та виконавчі здібності, пам'ять, самостійне мислення, наполегливість і, головне, виробити вміння самостійного здобуття знань.

Під час самостійної та індивідуальної роботи краще за все проявляються індивідуальні особливості студента, його здібності та нахили.

Контроль за виконанням самостійної та індивідуальної роботи студентів здійснюється викладачем та передбачає перевірку її видів під час не аудиторної роботи.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, необхідних для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками,

навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій викладача тощо. Серед них значне місце посідає саме методичні матеріали, завдання та вказівки викладача, а також рекомендована спеціальна література.

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми теорії держави і права» викладається студентам факультету заочного навчання цивільних осіб Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ протягом одного семестру, що є запорукою глибокого та систематизованого вивчення цієї галузі знань

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

ТЕМА 1. ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

І. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

- Об’єкт та предмет науки «Актуальні проблеми теорія держави і права»
- Місце та значення науки «Актуальні проблеми теорія держави і права» в галузі юриспруденції.
- Класифікація методів наукового пізнання в науці «Актуальні проблеми теорія держави і права».

ІІ. Скласти схеми:

- Функції науки «Актуальні проблеми теорії держави і права.
- Класифікація методів науки теорії держави і права.
- Загальнотеоретична характеристика функцій науки теорії держави і права.

ІІІ. Тематика рефератів:

- Актуальні проблеми теорія держави і права: становлення і розвиток науки.
- Актуальних проблеми теорії держави і права: місце та значення у вітчизняній науці.
- Синергетичний метод наукового дослідження: поняття, характеристика, значення.

ІV. Вирішіть тестові завдання:

1. Об’єктом вивчення теорії держави та права є:

а) державно-правові явища;

б) об'єктивні властивості держави і права;

в) правовий статус людини і громадянина;

г) закономірності виникнення держави і права;

д) розвиток і функціонування суспільства.

2. Що відноситься до предмету дослідження теорії держави і права?

а) виникнення і розвиток державних і правових явищ;

б) об'єктивні властивості держави і права;

в) основні та загальні закономірності функціонування державно-правових явищ;

г) об'єктивні властивості держави і права, основні та загальні закономірності виникнення, розвитку і функціонування державних і правових явищ;

д) відносини у суспільстві, що виникають у зв'язку з реалізацією функцій державної влади.

3. Які закономірності виникнення, розвитку і функціонування держави і права існують?

а) специфічні і статистичні;
б) статистичні і загальні;
в) загальні і юридичні ;
г) юридичні і специфічні;
д) загальні і специфічні.

4. За допомогою системи методів держави і права, вивчається і досліджується:

а) предмет теорії держави і права;
б) об'єкт теорії держави і права;
в) функції теорії держави і права;
г) суб'єкт теорії держави і права;
д) принципи теорії держави і права.

5. Система принципів, підходів і методів наукового дослідження свого предмета, теоретичні засади їх використання при вивченні державно-правових явищ – це …:

а) метод теорії держави і права
б) принципи теорії держави і права;
в) методологія теорії держави і права;
г) функції теорії держави і права;
д) система теорії держави і права.

6. У широкому розумінні, поняття «Теорія держави і права» означає:

а) навчальна дисципліна, що вивчає основні, загальні та специфічні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права, їх сутність та соціальне призначення;

б) галузь права, яка являє собою сукупність норм, які реалізуються у процесі дослідження держави і права;

в) фундаментальна наука і навчальна дисципліна, що вивчає державу і право як явище суспільного життя, основні закономірності їх виникнення і розвитку, призначення і функціонування в суспільстві, а також особливості політичної і правової свідомості та правового регулювання;

г) фундаментальна наука , що вивчає державу і право як явище суспільного життя;

д) юридична дисципліна, що вивчається правознавцями,з метою дослідження виникнення та розвитку держави і права.

7. Сукупність способів і прийомів дослідження державно-правових явищ у процесі їх виникнення, розвитку і функціонування – це:

а) система теорії держави і права;
б) функції теорії держави і права;
в) метод теорії держави і права;
г) принципи теорії держави і права;
д) методологія теорії держави і права.

8. Який метод не відноситься до загальнонаукових методів теорії держави і права?

а) системний;
б) логічний;
в) аналіз;
г) історичний;
д) порівняльний.

9. До якого виду юридичних наук належить теорія держави і права?

а) галузевого;

б) практичного;

в) міжгалузевого;

г) загальнотеоретичного;

д) суспільно-наукового.

10. Основні напрями виявлення та фіксації знань про зміст, сутність, соціальне, наукове і навчальне призначення теорії держави і права - це:

а) принципи теорії держави і права;

б) функції теорії держави і права;

в) методологія держави і права;

г) предмет теорії держави та права;

д) методи теорії держави і права.

V. Словникова робота:

теорія, закономірність, теорія держави і права, предмет теорії держави і права, функції теорії держави і права, аксіологічна функція, онтологічна функція, евристична функція, прогностична функція, методологічна функція, ідеологічна функція, політична функція, системотворча функція, комунікативна функція, навчальна функція, науково-прикладна функція, метод теорії і держави права, методологія теорії держави і права, теорія держави і права як навчальна дисципліна.

Рекомендована література до Теми 1:

1. Арнаутова Л.П. О.В. Сурілов про призначення та функції теорії держави і права / Л.П. Арнаутова // Актуальні проблеми держави і права. – 2013. – №67. - С. 214-221.

2. Дубов Г.О. Плюралізм правової методології: зміст, особливості інтерпретацій та умов формування юридичної науки на сучасному етапі розвитку / Г.О. Дубов // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 1. – С. 48-51.

3. Карвацька С. Б. Методологія юридичної науки / С. Б. Карвацька // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. - №578. – С. 5-11.

4. Кельман М. С. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку : дис. докт. юрид. наук : 12.00.01 / Кельман Михайло Степанович // К., 2013. – 449 с.

5. Козюбра М. Загальнотеоретичне правознавство: стан та перспективи / М. Козюбра // Право України. — 2010. — № 1. — С. 32-43.

6. Кунєв Ю. Методологія дослідження державно-правових явищ як актуальна проблема / Ю. Кунєв // Право України. — 2009. — № 11. — С. 118-123.

7. Левченков О. І. Вплив процесів глобалізації та євроінтеграції на ефективність регулювання суспільних відносин / О. І. Левченков // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2014. — № 2. — С. 83-91.

8. Манжул І.В. Визначення методів пізнання в науковій літературі / І.В. Манжул // Бюлетень Міністерства юстиції України: Офіційне видання. – 2012. – № 11. – С. 11-17.

9. Рабінович П. Загальна теорія права та держави: стан, тенденції / П. Рабінович // Право України. — 2012. — № 3-4. — С. 364-374.

10. Саїдов А. С. Методологічні проблеми антропології права / А. С. Саїдов // Право України. – 2014. – № 1. – С. 156–165.

11. Скакун О. Ф. Загальна теорія права і держави: проблематизація та переосмислення метатеорії / О. Ф. Скакун // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2012. — № 4. — С. 27-36.

12. Толстенко В.Л. Методологічні основи аналізу форми держави й розвиток

теорії держави та права / В.Л. Толстенко // Філософські та методологічні проблеми права. – 2014. – №1. – С. 24-35.

13. Шафиров В. Человекоцентристский подход к пониманию права / В. Шафиров // Право Украины. – 2010. – № 4. – С. 43.

14. Шигаль Д.А. Теоретико-методологічне обґрунтування розробки порівняльного історико-правового методу / Д.А. Шигаль // Теорія й історія держави і права. – 2015. – С. 19-28.

15. Ющик О. До проблеми розвитку методології права / А. Ющик // Право України. — 2014. — № 1. — С. 40-49.

ТЕМА 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ

І. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

- Співвідношення понять конституційного та державного ладу.
- Характеристика державного ладу України.
- Структура механізму Української держави.

ІІ. Скласти схеми:

- Принципи державного ладу України та їх юридичний зміст.
- Класифікація функцій Української держави.
- Система органів публічної влади в Україні.

ІІІ. Тематика рефератів:

- Гарантії державного ладу України.
- Об’єктні функції Української держави: конституційно-правове закріплення.
- Державний лад України: історія та сучасність.

IV. Вирішіть тестові завдання:

1. До спеціальних гарантій державного ладу належать:

а) процесуальні;

б) соціальні;

в) політичні;

г) матеріальні;

д) конституційні.

2. До складу механізму держави входять:

а) громадське об'єднання, політична партія ,збройні сили;

б) державні організації, збройні сили, органи державної влади, державний апарат;

в) державний апарат, структури спеціального призначення, державні організації, громадське об’єднання;

г) суспільство держави, державні органи і посадові особи, державні установи й організації;

д) структури спеціального призначення, релігійна організація, політична партія.

3. Система принципів організації і діяльності держави, передбачених і закріплених в Конституції України – це:

а) функції держави;

б) форма державного устрою;

в) державний лад;

г) державний апарат;
д) механізм держави.

4. Функції держави за об'єктом поділяються на:
а) загальносоціальні і загальнодержавні;
б) внутрішні і зовнішні;
в) загальні та спеціальні;
г) постійні, тимчасові;
д) головні і похідні.

5. До системи органів державної влади за Конституцією України належить:
а) орган законодавчої влади;
б) глава держави ;
в) органи виконавчої влади;
г) органи судової влади;
д) всі вищеперераховані органи.

6. За способом формування державні органи поділяються на:
а) центральні, місцеві;
б) одноособові, виборні;
в) колегіальні, одноособові;
г) виборні, призначувані;
д) загальні, спеціальні.

7. Система установ, підприємств, органів державної влади та інших державних організацій, за посередництвом яких здійснюються функції держави – це:
а) унітарна держава;
б) механізм держави;
в) форма держави;
г) демократична держава;
д) державна організація.

8. Для якого з принципів державного ладу притаманне положення: держава є і має бути виразником, представником і захисником інтересів як усього суспільства, усього народу, тобто публічних, загальних інтересів, так і інтересів кожної людини і громадянина?
а) правової держави;
б) демократизму держави;
в) соціальної держави;
г) суверенності держави;
д) незалежності держави.

9. Система загальних умов і спеціальних засобів, що забезпечують існування та дієвість інститутів державного ладу – це:
а) гарантії державного ладу;
б) функції Української держави;
в) принципи державного ладу;
г) повноваження державних органів;
д) ознаки механізму держави.

10. За принципом розподілу влади державні органи поділяються на:
а) центральні, місцеві, виборні;

б) законодавчі, виконавчі, судові;
в) виборні, призначувальні, одноособові;
г) судові, правоохоронні, виконавчі;
д) первинні, вторинні.

V. Словникова робота:

конституційний лад, гаранти конституційного ладу України, державний лад України, принципи державного ладу, суверенітет, державний суверенітет, національний суверенітет, форма держави, механізм держави, держані підприємства, установи, організації, державний апарат, функції держави, політична функція держави, економічна функція держави, соціальна функція держави, культурна функція держави, екологічна функція держави, інформаційна функція держави, форма реалізації функції держави, система державних органів, державний орган, суспільний лад України, принципи суспільного ладу, система суспільного ладу України, політична система суспільства, суб'єкти політичної системи.

Рекомендована література до Теми 2:

1. Алфьоров С. М. Теоретико-правові засади гарантій державного ладу України / С. М. Алфьоров // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 3. – С. 3-10.

2. Андрусишин Б. Форма сучасної національної української держави: реалії та перспективи / Б. Андрусишин, О. Бучма // Право України. – 2015. – № 9. – С. 189-192.

3. Беляєва М. В. Класифікація функцій Української держави / М. В. Беляєва // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ : зб. наук. праць. — 2004. — № 4 (18). — С. 127-134.

4. Беляєва М. Політична суб'єктність держави у сфері народовладдя: Конституційно-правові засади / М. Беляєва // Підприємництво, господарство і право. — 2013. — № 9. — С. 16-19.

5. Бєляєва М. Конституційні конфлікти й їх вплив на реалізацію політичної функції Української держави / М. Бєляєва // Підприємництво, господарство і право. — 2013. — № 6. — С. 3-5.

6. Богданов В. С. Ідея справедливості в соціальній політиці сучасної демократичної держави: політико-правовий вимір / В. С. Богданов // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – № 58. – С. 30-37.

7. Бульба Г. В. Історико - компоративний огляд класичних парадигм визначення сутності та змісту функцій держави / Г. В. Бульба // Право. – 2010. – № 2. – С. 1-20.

8. Веніславський Ф. Конституційний лад та суспільний ідеал : до питання про базові цінності конституційного ладу України / Ф. Веніславський // Право України. — 2010. — № 2. — С. 120-128.

9. Гречко О. Територіальний устрій України як конституційно-правовий інститут: сутність, структура і зміст / О. Гречко // Юридична Україна. – 2015. – № 6. – С. 17-23.

10. Колодій А. М. Наукове підґрунтя конституційного процесу в Україні / А. М. Колодій // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 1. – С. 402-403.

11. Коломоєць О. В. Функції держави у сучасному державознавстві: теоретичні проблеми / О. В. Коломоєць // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2013. – № 5. – С. 41-44.

12. Компанець К. В. Ознаки гарантій державного ладу: теоретико – правовий аспект / К. В. Компанець // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 96-103.

13. Компанець К.В. Гарантії державного ладу та інші суміжні категорії: питання співвідношення / К.В. Компанець // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 3. – С. 71-77.

14. Легеза Ю. О. Функції держави як зміст її сутності / Ю. О. Легеза // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 2. – С. 68-75.

15. Наливайко Л. Р. Поняття політичної функції Української держави / Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва // Бюлетень Міністерства юстиції України . — 2011. — № 10. — С. 35-40.

16. Наливайко Л. Р. Системний взаємозв'язок категорій конституційний та державний лад: теоретико-методологічний підхід / Л. Р. Наливайко // Вісник Запорізького юридичного інституту. — 2006. — № 4. — С. 3-13.

17. Наливайко Л. Р. Співвідношення категорій «державний лад» і «політична система» в аспекті розробки загальної концепції розбудови Української держави / Л. Р. Наливайко // Вісник Запорізького юридичного інституту. — 2006. — № 3. — С. 17-24.

18. Наливайко Л. Р. Структурованість як невід'ємний атрибут конституційного механізму української держави / Л. Р. Наливайко // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2005. — № 8 (46). — С. 5-15.

19. Наливайко Л. Р. Теоретико-правові засади співвідношення категорій «державний лад» з іншими суміжними категоріями / Л. Р. Наливайко // Університетські наукові записки. – 2012. – № 1 (41). – С. 89-94.

20. Наливайко Л. Р. Форми здійснення політичної функції Української держави / Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва // Підприємництво, господарство і право. — 2006. — № 8. — С. 3-7. Петришин О. Народовладдя — основа демократичної, правової, соціальної держави / О. Петришин // Право України. — 2009. — № 6. — С. 4.

21. Наливайко Л. Р. Поняття політичної функції Української держави / Л. Р. Наливайко, М. В. Бєляєва // Конституційне право. – 2011. С. 54-64.

22. Наливайко Л.Р. Принцип верховенства права: міжнародні стандарти, юридична регламентація та проблеми реалізації в Україні / Л. Р. Наливайко, М. П. Шаркань // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 4. – С. 3-10.

23. Наливайко Л.Р. Принцип соціальної держави як принцип державного ладу України / Л. Р. Наливайко // Право і суспільство. – 2011. – № 4. – С. 8-12.

24. Наливайко Л. Р. Принцип суверенності і незалежності держави в системі принципів державного ладу України / Л. Р. Наливайко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 6. – С. 19-26.

25. Наливайко Л .Р. Професіоналізм та компетентність державного службовця як умова ефективності державного управління / Л. Р. Наливайко // Право і суспільство. – 2012. – № 1. – С. 164-167.

26. Наливайко Л. Р. Сучасний державний лад України: історія становлення і розвитку / Л. Р. Наливайко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 3. – С. 51-61.

27. Подкопаєв С. В. Проблеми формування сучасної концепції організації та діяльності прокуратури України / С. В. Подкопаєв // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2014. — № 2. — С. 177-183.

28. Скрипнюк В. Система організації державних органів у контексті забезпечення принципу поділу влади (органи прокуратури) / В. Скрипнюк // Юридична Україна. — 2014. — № 4. — С. 9-14.

29. Совгиря О. Організація та діяльність уряду за парламентсько-президентської форми правління: переваги і недоліки / О. Совгиря // Юридична Україна. — 2014. — № 3. — С. 26-32.

30. Сухонов В. В. Поняття та сутність державного механізму в Україні та місце прокуратури в його структурі. / В. Сухонов. // Вісник національної академії прокуратури України. – 2011. – № 1. - С. 18-24.

31. Тимошенко І. Навчання членів виборчих комісій: зарубіжний досвід та українська практика / І. Тимошенко // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 8 (200). — С. 149-151.

32. Толстенко В. Поєднання правових і політичних форм держави в сучасній державотворчій практиці / В. Толстенко // Юридична Україна. — 2014. — № 4. — С. 21-28.

ТЕМА 3. ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

І. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

- Функції держави: загальнотеоретична характеристика.
- Внутрішні функції сучасних держав світу.
- Зовнішні функції сучасної Української держави.

ІІ. Скласти схеми:

- Ознаки функцій держави.
- Критерії класифікації та види функцій держави.
- Форми і методи реалізації функцій держави.

ІІІ. Тематика рефератів:

- Загальнотеоретична характеристика інформаційної функції держави.
- Проблеми забезпечення реалізації оборонної функції Української держави.
- Економічна функція держави в умовах глобалізації.

ІV. Вирішіть тестові завдання:

1. До правових форм реалізації функцій держави не належить:
а) правовиконавча;
б) правоохоронна;
в) правозабезпечувальна;
г) правотворча;
д) забезпечувальна.

2. Об’єктом функцій держави є:
а) певна сфера суспільних відносин на яку спрямовано державний вплив;
б) діяльність певних суб’єктів;
в) здійснення державою функцій для досягнення певної мети;
г) певна сфера діяльності;
д) сфера життєдіяльності особи.

3. Функція, яка покликана забезпечувати безпеку держави:
а) економічна функція;
б) охорони свобод людини;
в) оборонна функція;
г) охорони прав громадянина;
д) політична функція.

4. Напрямки діяльності держави та її органів із забезпечення кожній людині належних умов життя – це:

а) політична функція;
б) гуманітарна функція;
в) економічна функція;
г) екологічна функція;
д) функція демократизації суспільного життя.

5. До зовнішньої функції Української держави не належить:
а) гуманітарна функція;
б) економічна функція;
в) охоронна функція;
г) політична функція;
д) екологічна.

6. Діяльність компетентних державних органів та їх посадових осіб щодо застосування правових норм і винесення обов'язкових для виконання індивідуально-правових приписів – це:
а) правотворча діяльність;
б) правозастосовна діяльність;
в) організаційно регламентуюча діяльність;
г) правоохоронна діяльність;
д) організаційно ідеологічна діяльність.

7. Який метод реалізується шляхом застосування до суб'єктів, які скоїли правопорушення відповідних заходів впливу, перевиховання та спонукання до діяльності спрямованої на усунення шкоди, що заподіяна такою поведінкою іншим суб'єктам?
а) метод забезпечення;
б) метод переконання;
в) метод примусу;
г) метод заохочення.
д) метод рекомендацій.

8. Економічна функція держави полягає в:
а) спрямуванні своєї діяльності на ефективний розвиток економіки у межах та поза межами держави;
б) спрямуванні своєї діяльності на розвиток форм власності;
в) організації системи оподаткування;
г) спрямуванні своєї роботи на забезпечення нормального формування і розвитку економіки країни захист існуючих форм власності та створення умов для їх розвитку;
д) в реалізації виконання грошових зобов’язань перед зовнішніми кредиторами державами.

9. Функція яка спрямована на забезпечення народовладдя, розвиток форм та інститутів політичного плюралізму?
а) соціальна функція;
б) політична функція;
в) функція охорони прав і свобод людини і громадянина;
г) економічна функція;
д) гуманітарна функція.

10. Однорідна за своїми зовнішніми ознаками, характером і юридичними наслідками діяльність державних органів, пов'язана з виданням юридичних актів – це:
а) механізм держави;

б) законодавча діяльність держави;
в) правові форми здійснення функцій держави;
г) апарат держави;
д) функції держави.

V. Словникова робота:

функції держави, класифікація функцій держави, економічна функція держави, соціальна функція держави, політична функція держави, екологічна функція держави, культурна функція держави, інформаційна функція держави, правоохоронна функція держави, правозахисна функція держави, функція співробітництва та інтеграції з сучасними державами, функція забезпечення миру та підтримка світового правопорядку, функція оборони.

Рекомендована література до Теми 3:

1. Аракелян М. Нова парадигма правозахисної функції сучасної демократичної держави / М. Аракелян // Право України. — 2012. — № 11-12. — С. 252-258.
2. Бєляєва М. В. Конституційно-правові засади політичної функції Українськоїдержави: дис. канд. юрид. наук : 12.00.02 / Бєляєва М. В. — Дніпропетровськ. – 2012.
3. Булкат М. Ознаки та поняття зовнішніх функцій. / М. Булкат // Юридичні науки. – 2011. – № 88. – С. 113-115.
4. Булкат М. С. Загальна характеристика форм та методів реалізації функцій держави / М. С. Булкат // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 4. – С. 107-113.
5. Бульба В.Г. Сучасні наукові підходи до визначення сутності функцій держави / В.Г. Бульба //Держава та регіони. Сер. Держ. Упр. – 2011. – № 1. – С. 1-5.
6. Вергер В.В. Функції публічної влади: соціально-економічна сутність і напрями реалізації / В.В. Венгер // Актуал. пробл. Економіки. – 2011. – №12. – С. 10-14.
7. Волинець В. Екологічна функція в системі функцій сучасної держави: проблеми правового забезпечення в Україні / В. Волинець // Юридична Україна. – 2012. – №11. – С. 4-11.
8. Волинець В. Податково-фінансова функція української держави і проблеми її правового забезпечення / В. Волинець // Юридична Україна. – 2013. – № 6. – С. 4-10.
9. Волинець В. Проблеми правового забезпечення інформаційної функції держави у сучасній Україні / В. Волинець // Юридична Україна. – 2012. – № 10. – С. 4-10.
10. Волинець В. Роль правоохоронної функції держави у державотворчому і правотворчому процесах в Україні / В. Волинець // Юридична Україна. Теорія та історія держави і права. – 2012. – № 7. – С. 4-10.
11. Волинець В. Соціальна функція держави і соціальна політика: правові проблеми реалізації / В. Волинець // Юридична Україна. – 2012. – № 9. – С. 15-22.
12. Головатий С. Тріада європейських цінностей – верховенство права, демократія, права людини – як основа українського конституційного ладу (частина третя: права людини) / С. Головатий // Право України. – 2015. – № 1. – С. 13-92.
13. Джураєва О. О. Зміст та значення інформаційної функції / О. О. Джураєва // Правове життя сучасної України. – 2011. – Т.1. – С. 49-51.
14. Дзевелюк М. В. Теоретико – правові засади інформаційної функції сучасної держави / М. В. Дзевелюк // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 2. – С. 15-19.
15. Климентьєв О.П. Інформаційна функція Української держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. П. Климентьєв // Нац. авіац. ун-т. Київ., 2014. – 21 с.
16. Копієвська О.Р. Культурна функція держави в контексті національного державотворення: монографія / О.Р. Копієвська. – К. : Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец. – 2010. – 272 с.

17. Костецька Т. А. Інформаційна функція держави: конституційні та інституаційні аспекти. / Т.А. Костецька // Держава і право. — 2010. — № 47. — С. 113-119.

18. Легеза Ю.О. Функції держави як зміст її сутності / Ю.О. Легеза // Науковий вісник ДДУВС. – 2012. – №2. – С. 68-75.

19. Лемак О. Функції сучасної держави: новий зміст в умовах глобалізації / О. Лемак, В. Лемак // Публічне право. – 2011. – № 1. – С. 108-115.

20. Лошихін О. Комунікативна функція у системі функцій сучасної держави / О. Лошихін // Публічне право. – 2013. – № 2 (10). – С. 263-268.

21. Наливайко Л.Р. Конституційно-правові основи політичної функції української держави / Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва // Право і суспільство. – 2011. – № 2. – С. 63-69.

22. Наливайко Л.Р. Поняття політичної функції Української держави / Л. Р. Наливайко, М. В. Бєляєва // Бюлетень міністерства юстиції України. - 2011. – № 10. – С. 54-64.

23. Новікова Н. А. Поняття та еволюція інформаційної функції держави. / Н. А. Новікова // Право і суспільство. – 2014. – № 5-2. – С. 39-43.

24. Оборотов Ю.Н. Актуализация методологической функции общетеоретической юриспруденции / Ю.Н. Оборотов // Актуальні проблеми держави і права. – 2013. – №67. – С. 99-105.

25. Свиридюк Н. П. Щодо правового регулювання економічної функції держави в умовах сучасних ринкових перетворень / Н. П. Свиридюк // Юридичний вісник. – 2014. – № 1 (30). – С. 46-51.

26. Свиридюк Н. П. Щодо формування напрямів реалізації економічної функції держави у сучасному суспільстві / Н. П. Свиридюк // Право і суспільство. – 2012. – № 5. – С. 12-16.

27. Соколенко О. Л. Поняття та ознаки правоохоронної функції держави як основи правоохоронної діяльності. / О. Л. Соколенко // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 847-852.

28. Федоров В. А. Боргова функція сучасної держави : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. А. Федоров // Міжнар. гуманіт. ун-т. – Одеса, 2015. – 20 с.

ТЕМА 4. СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВИ, ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА, ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

І. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

- Плюралізм підходів щодо визначення дефініції «громадянське суспільство».
- Концепція відкритого суспільства та відкритої держави.
- Питання взаємодії держави та громадських об’єднань.

ІІ. Скласти схеми:

- Поняття та елементи політичної системи суспільства та їх загальна характеристика.
- Ознаки держави, що відрізняють її від громадських об’єднань.
- Основні функції політичної системи та їх характеристика.

ІІІ. Тематика рефератів:

- Громадянське суспільство та держава: співвідношення та взаємодія.
- Взаємовідносини громадських організацій і держави в умовах формування громадянського суспільства в Україні: теоретико-правові аспекти.
- Громадянське суспільство - соціальна основа сучасної демократичної правової держави.
- Проблемні аспекти організації та діяльності політичних партій в Україні.

IV. Вирішіть тестові завдання:

1. Соціальна система, система взаємодії людей, що пов'язані між собою інтересами у сфері виробництва, обміну, споживання життєвих благ і встановлюють межі поведінки в спільних інтересах за допомогою соціальних норм:

а) суспільство;
б) держава;
в) громада;
г) спільнота;
д) об'єднання.

2. Головний суб'єкт громадянського суспільства:

а) автономна особа;
б) юридична особа;
в) народ;
г) нація;
д) громада.

3. Наявність рівних можливостей громадян та їх об'єднань вільно і безпечно розпоряджатися своїми силами, здібностями, майном, власністю, що забезпечується державою - це ознака:

а) суспільства;
б) громадянського суспільства;
в) демократичної держави;
г) справедливого соціуму;
д) правової держави.

4. Вкажіть неправильне твердження. Громадянське суспільство:

а) слугує соціальною основою держави;
б) розвивається в системі взаємодії з державою через партії, вибори;
в) впливає на створення і функціонування державних органів у власних інтересах;
г) безпосередньо керує економікою, збройними силами;
д) використовує норми права, встановлені і закріплені державою.

5. Роль цивілізованої держави у розвитку громадянського суспільства:

а) встановлює норми, що регулюють побут, приватні сімейні відносини, культуру;
б) слугує формою, що організовує громадянське суспільство і створює умови для його розвитку;
в) надає можливість громадянам самостійно захищати себе у випадку збройних конфліктів;
г) обмежує певні категорії громадян у праві на референдум, вибори якщо є підозра на те, що серед них склалася упереджена думка щодо влади;
д) надає перевагу правам та свободам громадян країни порівняно з іноземцями.

6. Що не являється елементом політичної системи суспільства:

а) інституційний блок;
б) нормативний блок;
в) функціональний блок;
г) культурний блок;
д) комунікативний блок.

7. Функція політичної системи, що полягає в мобілізації людських, матеріальних і духовних ресурсів для досягнення поставленої мети:

а) регулювальна;
б) інтеграційна;
в) цілепокладальна;
г) ідеологічна;
д) організаторська.

8. Вкажіть не правильне твердження:

а) держава має владу над усім населенням, політичні партії не мають державно-владних повноважень;

б) держава має монопольне право установлювати юридичні норми, обов'язкові для всього населення, партії – нормативно-правові акти місцевого значення;

в) держава має монопольне право встановлювати і стягувати податки, формувати загальнонаціональний бюджет, а політичні партії можуть брати участь в обговоренні проекту закону про загальнонаціональний бюджет;

г) держава є офіційною особою на міжнародній арені на відміну від політичних партій;

д) держава використовує переконання і примус, політичні партії – переконання.

9. Хто не може бути членом політичної партії;

а) підприємці;
б) представники релігійних організацій;
в) військовослужбовці;
г) ветерани;
д) адвокати.

10. Рішення про утворення політичної партії повинно бути підписано не менш як:

а) 5 тис. повнолітніх громадян;
б) 10 тис. повнолітніх громадян;
в) 2 тис. повнолітніх громадян;
г) 15 тис. повнолітніх громадян;
д) 8 тис. повнолітніх громадян.

V. Словникова робота:

суспільство, громадянське суспільство, політична система суспільства, суб'єкти політики, політичні норми, політичні відносини, політичний процес, політичні функції, політичний режим, політична свідомість, політична культура, політична влада, політична діяльність, об'єднання громадян, політична партія, партійна система, громадська організація, корпорація.

Рекомендована література до Теми 4:

1. Барматова С. П. Громадянське суспільство в Україні: тенденції та загрози / С. П. Барматова // Ринок праці та зайнятість населення. – 2012. – №1. – С. 27-29.

2. Берченко Г. В. Конституційні засади громадянського суспільства в Україні : дис. канд. юрид. наук : за спец. 12.00.02 — конституційне право; муніципальне право / Г. В. Берченко. — Х., 2011. — 219 с.

3. Вахрамєєва Н. Ю. Інтернет – комунікації у діяльності політичних партій / Н. Ю. Вахрамєєва // Наукові праці. – 2011. – № 143. – С. 32-36.

4. Висоцький В. М. Основні функції політичних партій в Україні як змістовна складова їх правового статусу / В. М. Висоцький // Митна справа. – 2014. – № 6 (96). – С. 315-320.

5. Вітенко О.А. Громадянське суспільство як основа демократичної держави / О.А. Вітенко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління. – 2010. – № 2. – С. 223-232.

6. Волкова О. М. Громадянське суспільство: український контекст / О. М. Волкова // Юридичний вісник. – 2014. – № 2 (31). – С. 24-28.

7. Галий А. О. Взаємодія інститутів і громадянського суспільства: теоретичні засади / А. О. Галий // Міжнародний юридичний вісник Національного університету державної податкової служби України. – 2014. – Вип. 1 (1) – С. 90-95.

8. Гетьман Є. А. Сучасні теоретико-правові концепції громадянського суспільства. / Є. А. Гетьман, А. М. Мерник // Юрист України. – 2011. – № 3 (16). – С. 5-9.

9. Гетьман І. Розвиток громадянського суспільства в умовах інформаційно-глобалізаційних процесів / І. Гетьман // Вісник Академії правових наук України. — 2011. — № 2 (65). — С. 46-54.

10. Гирик М. А. Щодо визначення категорій «громадянське суспільство» / М. А. Гирик // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 8. – С. 104-107.

11. Гонюкова Л. В. Вплив політичних партій на процеси суспільних трансформацій. / Л. В. Гонюкова // Стратегічні пріоритети. – 2010. – № 4 (13). – С. 34-39.

12. Горбань О. В. Громадянське суспільство: ідея та механізм її здійснення (соціально-філософський аналіз) : автореф. дис. д-ра філософ. наук : 09.00.03 / О. В. Горбань ; Тавр. нац. ун-т ім. В.І. Вернадського. — Сімферополь, 2011. — 36 с.

13. Гураль П.Ф. Громадянське суспільство і держава в Україні: взаємодія і розвиток / П.Ф. Гураль // Часопис Київського університету права. - 2013. - №3. - С. 13-16.

14. Ісаєв К. А. Роль політичних партій в сучасній демократичної системі управління. / К. А. Ісаєв // Суспільна політика. – 2011. - № 2. – С. 121-125.

15. Колодій А. Громадянське суспільство та правова держава: проблеми і шляхи розбудови / А. Колодій // Право України. — 2010. — № 7. — С. 12-17.

16. Колодій А. Громадянське суспільство: ознаки, структурні елементи, співвідношення із державою / А. Колодій // Право України. — 2014. — № 4. — С. 9-16.

17. Колпаков А. Проблеми змін в політичній системі України: політико-правовий вимір / А. Колпаков // Право України. — 2003. — № 4. — С. 5-8.

18. Косінов С. Народ як первинний суб’єкт здійснення контролю над публічною владою / С. Косінов // Право України.— 2013. — № 10. — С. 178-184.

19. Косінов С.А. Контроль над публічною владою як функція громадянського суспільства / С.А. Косінов // Теорія держави і права. – 2013. – № 4(25). – С. 5-10.

20. Костючков С. К. Громадське суспільство і держава: політико – правові та соціальні аспекти взаємодії / С. К. Костючков // Наукові праці. – 2012. - №170. – Т. 182. – С. 38-41.

21. Кохановська О. Інформаційно-правова основа громадянського суспільства / О. Кохановська // Право України. – 2015. – № 4. – С. 35-45.

22. Кравченко С. Громадська правова свідомість як необхідний елемент побудови громадянського суспільства в Україні / С. Кравченко // Право України. — 2009. — № 12. — С. 140-143.

23. Крицкалюк Н. І. Інституціоналізація громадянського суспільства як основний критерій демократичного розвитку / Н. І. Крицкалюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2014. – № 1 (115). – С. 61-64.

24. Кузнєцова Н. Громадянське суспільство і захист порушених прав численних груп у порядку масового позову / Н. Кузнєцова // Право України. – 2015. – № 9. – С. 44-48.

25. Кузнєцова Н. Громадянське суспільство та особисті немайнові права / Н. Кузнєцова // Право України. – 2015. – № 4. – С. 9-17.

26. Левіна Ю. Інститути демократії в умовах розвитку громадянського суспільства / Ю. Левіна // Вісник. – 2010. – № 1 (60). – С. 265-271.

27. Лемак В. Політичні партії як інститут громадянського суспільства: проблеми правового регулювання в Україні / В. Лемак // Право України. — 2010. — № 7. — С. 18-23.

28. Мандрика Л. М. Політичні партії як юридичні особи / Л. М. Мандрика // Право і безпека. – 2010. – № 2 (34). – С. 184-187.

29. Медведчук В. Громадянське суспільство як фундаментальна основа демократичного розвитку України / В. Медведчук // Право України. — 2014. — № 4. — С. 26-35.

30. Мех О. А. Громадянське суспільство в Україні, як умова науково-технологічного та соціально-економічного прогресу / О. А. Мех // Всеукраїнський науково-виробничий журнал "Сталий розвиток економіки". – 2013. – № 1 (18). – С. 136-141.

31. Мороз О. Перспективи розвитку взаємовідносин держави і громадських об'єднань в умовах зближення України з Європейським Союзом / О. Мороз // Національний юридичний журнал. – 2014. – №4 – С. 20-25.

32. Наливайко Л. Р. Громадська експертиза як форма громадського контролю: проблеми теорії та практики / Л. Р. Наливайко // Університетські наукові записки. – 2014. – № 2. – С. 28-34.

33. Наливайко Л. Децентралізація влади в Україні в умовах розбудови демократичпого громадянського суспільства / Л. Наливайко, О. Чепік-Трегубенко // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 10. – С. 44-47.

34. Наливайко Л. Р. Право на доступ до публічної інформації в контексті контролю громадян за діяльністю держави / Л. Р. Наливайко, С. С. Вітвіцький // Право і суспільство. – 2014. – № 5.2. – С. 28-33.

35. Падалка Г. М. Громадянська компетентність як чинник демократизації державної влади : автореф. дис. канд. соціол. наук : 22.00.04 / Г. М. Падалка ; Донец. держ. ун-т упр. – Донецьк, 2011. – 15 с.

36. Погребняк С. П. Громадянське суспільство як гарантія прав людини / С. П. Погребняк // Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина : зб. тез наук. доповідей і повідомл. II Міжнар. наук.-практ. конф., 6 грудня 2013 р., м. Полтава / редкол.: А. П. Гетьман, Ю. Г. Барабаш, С. Г. Серьогіна та ін. – Х. : Право, 2013. – С. 369–372.

37. Скрипнюк О. В. Конституційні основи розвитку громадянського суспільства в Україні: досвід і перспективи / О. В. Скрипнюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2011. — № 2. — С. 15-20.

38. Янчук А. До питання про взаємодію органів державної влади та громадянського суспільства при здійсненні моніторингу законодавства України / А. Ярчук // Юридичний журнал. — 2012. — №3(117). — С. 94-95.

ТЕМА 5. ПРАВО ЯК ФЕНОМЕН РОЗВИТКУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

І. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

- Основні теорії походження права.
- Місце та роль принципів права в механізмі правового регулювання.
- Класифікація принципів права.

ІІ. Скласти схеми:

- Функції права та їх загальна характеристика.
- Ознаки права та їх характеристика.
- Підходи до розуміння сутності права.

ІІІ. Тематика рефератів:

- Розуміння права у світовій і вітчизняній юриспруденції.
- Співвідношення права й закону.

- Співвідношення правової, економічної та політичної підсистем суспільства.
- Сутність і зміст права. Роль права у реалізації загальносуспільних інтересів.

IV. Вирішіть тестові завдання:

1. Система абстрактних правових норм, що містяться в усіх формальних джерелах права, стосуються персонально не визначеного кола суб'єктів:

а) суб’єктивне право;
б) об’єктивне право;
в) природне право;
г) позитивне право;
д) юридичне право.

2. Індивідуалізоване право, яким визначається вид і міра можливої поведінки суб'єкта права, що забезпечується, охороняється і захищається відповідними державними органами:

а) суб’єктивне;
б) об’єктивне;
в) природне;
г) позитивне;
д) юридичне.

3. Провідні засади, ідеї права, які в конкретному вигляді характеризують його зміст, визначають спрямованість правового регулювання.

а) принципи права;
б) функції права;
в) норми права;
г) завдання права;
д) гарантії права.

4. Яка з функцій права є спеціально-юридичною:

а) прогностична;
б) пізнавальна;
в) статистична;
г) орієнтаційна;
д) профілактична.

5. Який із критеріїв поділу функцій права є зайвим?

а) міжгалузеві;
б) галузеві;
в) загальноправові;
г) спеціальноправові;
д) норм права.

6. Функція, яка полягає в тому, що особа вивчаючи право, набуваючи життєвого досвіду отримує необхідні знання, так як право будь-якої держави є не тільки регулятором суспільних відносин, а і джерелом знань;

а) інформаційна;
б) пізнавальна;
в) орієнтаційна;
г) профілактична;
д) прогностична.

7. Яка з ознак права розкривається у наступному твердженні: правові норми, як

правило, фіксуються у письмовому вигляді, вони мають чітку логічну структуру. Право встановлює певні межі поведінки людини, однозначно визначаючи її права і обов'язки.

а) регулятивність;
б) системність;
в) нормативність;
г) формальна визначеність;
д) загальнообов'язковість.

8. Державні юридичні ідеали, які зумовлені певним рівнем всесвітнього розвитку, цивілізації, втілюють найкращі прогресивні здобутки правової історії людства і вказані в нормативно-правових документах:

а) загальнолюдські принципи;
б) галузеві принципи;
в) міжгалузеві принципи;
г) конкретно-історичні принципи;
д) типологічні принципи.

9. До загальних принципів права відносять:

а) принцип свободи;
б) розподілу влади;
в) верховенство права і Конституції;
г) відповідальність держави перед людиною та суспільством;
д) незалежності судів.

10. Правовою презумпцією є:

а) закон, який встановлює чи посилює кримінальну відповідальність, зворотної сили не має;
б) незнання закону не звільняє від вини;
в) всяка діяльність, яка не заборонена законом, дозволена;
г) не може бути два покарання за одне й теж правопорушення;
д) сторони вирішують спори у судовому порядку.

V. Словникова робота:

право, праворозуміння, суб'єкт праворозуміння, об'єкт праворозуміння, зміст праворозуміння, юридичне право, об'єктивне юридичне право, суб'єктивне юридичне право, функції права, гуманістична функція права, організаторсько-управлінська функція права, виховна функція права, інформаційна функція права, оціночна функція права, гносеологічна функція права, регулятивна функція права, регулятивно-статична функція права, регулятивно-динамічна функція права, охоронна функція права, сутність права, економіка, політика, зміст права.

Рекомендована література до Теми 5:

1. Бахновська І.П. Питання співвідношення принципів і норм права та їх місця у механізмі правового регулювання / І.П. Бахновська // Університетські наукові записки. – 2013. – № 1 (45). – С. 43-47.

2. Бобровник С. В. Позитивистский и естественно-правовой аспекты исследования компромисса и конфликта в праве / С. В. Бобровник // Современное право. — 2013. — № 3. — С. 3-7.

3. Брояков С. В. Взаємозв'язок економіки, права та політики в основі світобудови / С. В. Брояков // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – № 2 (13). – С. 337-338.

4. Вовк Д. Проблеми визначення та дії принципу верховенства права в Україні /

Д. Вовк // Право України. — 2003. — № 11. — С. 127-130.

5. Галунько В. В. Поняття права: багатогранність та інтеграційна однозначність / В. В. Гунько // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 107-110.

6. Ганзицька Т. С. Механізм правового регулювання як засіб забезпечення принципів права, що втілюють ґендерну рівність в Україні: теоретико-правовий аналіз / Т. С. Ганзицька // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – №4 (64). – С. 109-114.

7. Ганзицька Т. С. Принципи права – основа забезпечення ґендерної рівності / Т. С. Ганзицька // Законодавство України у світлі сучасних активних реформаційних процесів**:** збірн. наук. праць міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21-22 листопада 2014 р.) – Київ, 2014. – С. 18 – 21.

8. Ганзицька Т. С. Роль принципів права в механізмі забезпечення ґендерної рівності / Т. С. Ганзицька // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – №3 (62). – С. 85-92.

9. Ганзицька Т.С. Теоретико-правовий аналіз принципів права / Т. С. Ганзицька // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Право. – 2014. – Вип.2. – С. 19 – 23.

10. Горбатенко В. Право як форма регулювання соціальних відносин / В. Горбатенко // Право України. — 2014. — № 5. — С. 22-30.

11. Євграфова Є. Державорозуміння і право: проблемні аспекти теорії / Є. Євграфова // Право України. – 2015. – № 11. – С. 67-76.

12. Жадько В. А. Об’єкт і предмет філософії права / В. А. Жадько // Вісник Запорізького юридичного інституту. — 2000. — № 4. — С. 37-48.

13. Заморська Л.І. Нормативність сучасного права: теоретико-порівняльний зміст / Л.І. Заморська // Вісник Чернівецького факультету НУ “Одеська юридична академія”. – 2012. – № 1. – С. 19-28.

14. Заморська Л.І. Функції права: змістовно-теоретичний аналіз / Л.І. Заморська // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2015. – № 6. – С. 3-9.

15. Ісаєва В. В. Функції права: теоретико-правовий аналіз / В. В. Ісаєва // Часопис Київський університет права. – 2013. – №1. – С. 45-48.

16. Ковальський В. Охоронна функція права: питання історичної обумовленості / В. Ковальський // Юридична Україна. – 2010. – № 2. – С. 15-19.

17. Ковальський В. Функції права: ціннісний та сутнісний виміри / В. Ковальський // Юридична Україна. — 2012. — №9 (117) — С. 4-9.

18. Ковальський О. Економічна функція права в системі правового впливу / О. Ковальський // Юридичний вісник. – 2014. – № 5. – С. 18-22.

19. Козюбра М. Праворозуміння: поняття, типи та рівні / М. Козюбра // Право України. — 2010. — № 4. — С. 10-21.

20. Костенко А. Соціальний натуралізм – методологічна основа прогресивної юриспруденції / О. Костнко // Право України . — 2014. — № 1. — С. 126-135.

21. Кучук А. М. Принципи права як категорія внутрішньодержавного й міжнародного права / А. М. Кучук, С. М. Перепьолкін // Право і суспільство. – 2015. – № 3. – С. 22-26.

22. Лаб’як О. І. Загальнотеоретична характеристика загальних принципів права: від позитивізму до юс натуралізму / О. І. Лаб‘як // Міжнародне право. – 2014. - №1. – С. 163-166.

23. Мануйлов Є. М. Співвідношення політики і права як соціальних регуляторів / Є. М. Мануйлов // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2014. – № 4 (23). – С. 263-265.

24. Матвєєва Л. Аналіз сучасних досліджень транзитивних процесів у праві / Л. Матвєєва // Юридична Україна. – 2015. – № 9. – С. 11-19.

25. Миронець О. М. Функції права: поняття та класифікація / О. М. Миронець // Юридичний науковий електронний журнал. – 2014. - №2. – С. 15-17.

26. Оніщенко Н. М. Проблеми поняття, сутності та природи права / Н. М. Оніщенко // Теорія й історія держави і права. – 2011. – № 2(15). – С. 5-10.

27. Погребняк С. Ознаки права в контексті сучасного право розуміння / С. Погребняк // Право України. — 2010. — № 4. — С. 164-169.

28. Поляничко А.О. Принципи права: сучасний загальнотеоретичний погляд / А. О. Поляничко // Університетські наукові записки. – 2013. – № 1 (45). – С. 55-60.

29. Рабінович П. Природне право: діалектика приватного і публічного / П. Рабінович // Право України. — 2004. — № 9. — С. 42-45.

30. Русенко І. Філософсько-правове розуміння принципів права у правовій системі Європейського союзу / І. Русенко // Публічне право. – 2014. – № 1 (13). – С. 231-238.

31. Самбор М.А. Інтерес в праві: загальнотеоретичні аспекти розуміння та реалізації: дис... канд. юрид. наук: 12.00.01/ Самбор Микола Анатолійович. – К., 2010. – 260 с.

32. Самбор М.А. Право як поняття та підходи до його розуміння / М.А. Самбор // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Юридичні науки. – 2011. – № 87. – С. 59-63.

33. Скакун О. Загальна теорія права та держави: проблематизація та переосмислення метатеорії / О. Скакун // Бюлетень Міністерства Юстиції України. — 2012. — № 4. — С. 27-36.

34. Старчук О. В. Щодо принципів права / О. В. Старчук // Філософія і право. – 2012. – С. 40-43.

35. Тарахонич Т. І. Принцип рівності в системі загальних принципів права / Т. І. Тарахонич // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 4. – С. 43-46.

36. Тарахонич Т.І. Механізм дії права, механізм правового регулювання, механізм реалізації права: особливості взаємодії / Т.І. Тарахонич // Держава і право : зб. наук. праць. Серія «Юридичні і політичні науки». – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – № 50. – С. 11–17.

37. Тесленко М. Право як інструмент соціальної справедливості / М. Тесленко // Право України. — 2004. — № 7. — С. 40-43.

38. Ткачова Н.А. Проблема сутності та поняття права / Н.А. Ткачова // Юридичні і політичні науки. Держава і право. – 2014. – № 64. – С. 19-26.

39. Уварова О. Принципи права у правозастуванні: загальнотеоретична характеристика : монографія. – Х. : Друкарня Мадрид, 2012. – 160 с.

40. Хавронюк А. Загальні принципи права (досвід Європейського Союзу) / А. Хавронюк // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 4 (196). — С. 106-110.

41. Цвік М. Праворозуміння (значення повторюваності суспільних відносин для його дослідження) / М. Цвік // Право України. — 2010. — № 4. — С. 22-28.

42. Цвік М. Про сучасне праворозуміня / М. Цвік // Вісник АПрН України. — 2001. — № 4. — С. 44-49.

43. Цимбалюк М. Цивілізаційна цінність права у демократичному суспільстві / М. Цимбалюк // Право України. — 2003. — № 2. — С. 65-70.

44. Чорнобай О. Л. Комунікативна функція права: інформаційно – орієнтаційний вимір / О. Л. Чорнобай // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 496-507.

45. Шаганенко В.П. Сутність характеристики системи права / В.П. Шаганенко // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 2. – С. 69-74.

46. Шафиров В. Человекоцентристский подход к пониманию права / В. Шафиров // Право України. — 2010. — № 4. — С. 43-48.

47. Юхимюк О. Способи викладу принципів права у нормативно – правових актах / О. Юхимюк // Історико – правовий часопис. – 2014. – № 2 (4). – С. 23-27.

48. Ющик О. Про необхідність пізнання сутності та визначення поняття права / О. Ющик // Право України. — 2010. — № 4. — С. 106-113.

ТЕМА 6. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЇ

І. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

- Форми реалізації норм права: поняття та їх загальна характеристика.
- Стадії правозастосування: теоретико-правова характеристика.
- Класифікація та види актів застосування нормативно-правових приписів.

ІІ. Скласти схеми:

- Функції застосування норм права.
- Форми безпосередньої реалізації норм права.
- Ознаки та основні види реалізації норм права.

ІІІ. Тематика рефератів:

- Прогалини у праві та шляхи їх подолання: питання теорії і практики.
- Особливості застосування аналогії права при вирішенні юридичних справ.
- Колізії в законодавстві та способи їх переборення.

IV. Вирішіть тестові завдання:

1. Втілення правових норм і принципів у правомірній поведінці суб'єктів права, у їх практичній діяльності – це:

а) застосування норм права;
б) ознаки права;
в) реалізація права;
г) зміст реалізації права.

2. Державно-владна, організаційна діяльність компетентних органів держави й посадових осіб із реалізації правових норм стосовно до конкретних життєвих випадків через винесення індивідуально-конкретних правових наказів (приписів):

а) застосування норм права;
б) реалізація норм права;
в) виконавчо-розпорядча діяльність;
г) адміністративно-контрольна діяльність;
д) тлумачення норм права.

3. З яких елементів складається механізм реалізації права?

а) методи, суб'єкти та форми правореалізації;
б) форми реалізації норм права, правовідносини, суб'єкти правореалізації;
в) юридичний факт, правові норми, суб'єкти правореалізації;
г) юридичний факт, правовідносини, акти реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

4. Правозастосування – це:

а) здійснення діяльності ,в межах компетенції, законодавчими органами;
б) здатність особи виступати суб'єктом правовідносин;
в) здійснювана в процедурно-процесуальному порядку владно-організуюча діяльність компетентних державних органів і посадових осіб, яка полягає в індивідуалізації правових норм стосовно конкретних суб'єктів і конкретних життєвих випадків в акті застосування норм права;

г) здійснення юридичних дій у справі спостереження і перевірки відповідності виконання та додержання підконтрольними суб'єктами правових розпоряджень;

д) задоволення учасниками суспільного життя своїх потреб соціально допустимими способами, засобами, які змодельовані державою.

5. Яка частина не відноситься до елементів правозастосовного акта?

а) резолютивна частина;

б) мотивувальна частина;

в) заключна частина;

г) констатуюча частина;

д) вступна частина.

6. Чим є процес фактичного втілення зобов'язуючих правових приписів через правомірну поведінку соціальних суб'єктів, на яких покладено юридичні обов'язки:

а) реалізацією правових норм;

б) правозастосуванням;

в) використанням права;

г) виконанням права;

д) дотриманням права.

7. Які інтерпретаційні акти набувають обов'язкового значення для конкретної справи, визначеного кола суб'єктів права:

а) акти офіційного тлумачення;

б) акти легального тлумачення;

в) акти казуального тлумачення;

г) акти нормативного тлумачення;

д) акти делегованого тлумачення.

8. Види правомірної поведінки, виділені за способом правового регулювання:

а) добровільна і вимушена поведінка;

б) зафіксована і не зафіксована в нормативних актах;

в) дотримання, виконання і використання норм права;

г) правовстановлююча, правозмінююча, правоприпиняюча;

д) дія чи бездіяльність.

9. Акт правозастосування є видом:

а) юридичного акта;

б) нормативно-правового акта;

в) судового рішення;

г) інтерпретаційного акта;

д) управлінського рішення.

10.Вирішення конкретної справи за наявності прогалини у законодавстві і відсутності аналогічної правової норми, виходячи із принципів права в цілому або принципів галузі чи інституту цієї галузі права:

а) аналогія закону;

б) аналогія права;

в) правозастосування;

г) субсидіарне застосування права;

д) правозаміщення.

V. Словникова робота:

реалізація норм права, реалізація загальних установлень, додержання, виконання, використання, застосування права, стадії застосування норм права, встановлення фактичних обставин справи, встановлення юридичної основи справи, прийняття рішення та його документальне оформлення у правозастосовному акті, виконання ухваленого рішення уповноваженими органами, вимоги до застосування норм права, акт застосування норм права, правозастосовний акт, прогалини у праві, аналогія закону, аналогія права, субсидіарне застосування норм права, правозастосовна техніка, юридичні колізії, колізії в законодавстві, темпоральна (часова) колізія, ієрархічна (субординаційна) колізія, змістовна (сутнісна) колізія.

Рекомендована література до Теми 6:

1. Барандич С. Загальнотеоретичні аспекти реалізації права / С. Барандич // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 5 (38). – С. 47-53.

2. Бобрешов Є. Г. Судове правозастосування в Україні: проблеми теорії і практики : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 / Є. Г. Бобрешов ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2011. – 18 с.

3. Борисенко М. О. Поняття та форми реалізації норм права / М. О. Борисенко // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 2. – С. 274-276.

4. Борисенко М.О. Співвідношення понять “реалізація права” та “здіснення права” / М.О. Борисенко // Часопис Академії адвокатури України. – 2015. – № 1 (26). – С. 78-79.

5. Гончар Д.В. Концептуальні засади дослідження механізму реалізації міжнародного договору в національному правопорядку / Д.В. Гончар // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 1. – С. 49-53.

6. Донченко О. І. Особливості правозастосування як форми реалізації норма права / О. І. Донченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. - № 11, том 1. – С. 40-42.

7. Дума В. В. Правозастосовча діяльність та форми її здійснення : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. В. Дума ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2010. – 20 с.

8. Дума В.В. Наукові підходи до праворозуміння та реалізації права / В.В. Дума // Право і суспільство. – 2011. – № 6. – С. 35-39.

9. Завальнюк С. Механізм застосування аналогії права / С. Завальнюк // Юридичний вісник. – 2014. – № 2. – С. 211-214.

10. Калашник О.М. Прогалини в праві: юридична природа, їх ознаки та види / О. М. Калашник // Юрист України. – 2013. – № 1 (22). – С. 36-42.

11. Костовська К. М. Юридична техніка актів правозастосування в діяльності органів внутрішніх справ : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 / К. М. Костовська ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів, 2011. – 16 с.

12. Легка О. В. Реалізація норм права: теоретико-правові аспекти / О. В. Легка // Право і суспільство. – 2012. – № 1. – С. 30-33.

13. Малишев Б. В. Застосування норм права (теорія і практика) / Б. В. Малишев, О. В. Москалюк ; за заг. ред. Б. В. Малишева. — К. : Реферат, 2010. — 260 с.

14. Молодецький Р. А. Судове правозастосування як особливий вид правореалізації / Р. А. Молодецький // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – С. 233-240.

15. Муравйов В. І. Реалізація норм права Європейськоо Союзу у внутрішніх правопорядках держав-членів / В. І. Муравйов // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – 2013. – № 1086. – С. 58-64.

16. Патей-Братасюк М. Г. Норма права в контексті основних типів праворозуміння / М.Г. Патей-Братасюк // Філософські та методологічні проблеми права. – 2011. – № 1. – С. 40-47.

17. Пацурківський Ю. П. Реалізація права: поняття, зміст та співвідношення з суміжними категоріями / Ю. П. Пацурківський // Науковий Вісник Чернівецького університету. – 2012. – Вип. 636. – С. 59-63.

18. Погребняк С. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання / С. Погребняк // Вісник «Загальні проблеми правової науки». – 2013. – № 1 (72). – С. 44-56.

19. Подпіснов Д. С. Ознаки реалізації норм права / Д. С. Подпіснов // Вісник НТУУ «КПІ». – 2013. – № 3 (19). – С. 107-111.

20. Пугачов О. Поняття, види та способи усунення колізій у конституційному праві / О. Пугачов // Бюлетень Міністерства Юстиції України. — 2012. — № 7. — С. 38-46.

21. Свиридюк Н.П. Юридичні коліїзії як властивість законодавства перехідного періоду / Н.П. Свиридюк // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – № 58. – С. 77-84.

22. Сердюк О. В. Проблеми правореалізації судової правотворчості в Україні / О. В. Сердюк // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3-2. – С. 63-66.

23. Ступак А.Л. Реалізація правових норм як передумова додержання та зміцнення правопорядку / А.Л. Ступак // Альманах права. Праворозуміння та правореалізація: від теорії до практики. – 2011. – №2. – С. 227–230.

24. Шевченко Т. В. Прогалини в законодавстві, способи усунення і подолання / Т. В. Шевченко // Право і суспільство. – 2013. – № 1. – С. 23-26.

25. Юхимюк О. Дотримання як форма безпосередньої реалізації норм права / О. Юхимюк // Історико-правовий часопис. – 2013. – № 2. – С. 32-35.

26. Юхимюк О. Типологія правозастосування / О. Юхимюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : право. – 2012. – №19. - С. 132–134.

ТЕМА 7. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

І. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

- Основні етапи формування інституту конституційних прав, свобод і обов'язків в Україні.
- Основні функції конституційних прав і свобод людини і громадянина.
- Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина.

ІІ. Скласти схеми:

- Принципи конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні.
- Система конституційних прав і свобод людини і громадянина.
- Система гарантій конституційних прав і свобод.

ІІІ. Тематика рефератів:

- «Конституція України та міжнародні стандарти в сфері прав і свобод людини».
- «Гарантії правового захисту прав і свобод людини і громадянина».
- «Організаційно-правові та нормативно-правові гарантії забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні».

ІV. Вирішіть тестові завдання:

1. *Який розділ Конституції України закріплює права, свободи і обов'язки людини та громадянина?*

а) розділ І;

б) розділ ІІ;

в) розділ ІІІ;

г) розділ IV;
д) розділ X.

2. Відмінність між правами людини і громадянина полягає у:
а) права людини загально-соціальні, а права громадянина – спеціально-соціальні;
б) права людини спеціально-соціальні, а права громадянина – загально-соціальні;
в) права людини територіальні, а права громадянина – поза територіальні;
г) права людини ширше ніж права громадянина;
д) відмінність відсутня.

3. Історично розвиток прав і свободи людини та громадянина дослідники поділяють на:
а) два покоління;
б) три покоління;
в) чотири покоління;
г) п’ять поколінь;
д) шість поколінь.

4. Зміст принципу невичерпності прав і свобод людини і громадянина полягає в тому, що:
а) всі люди визначаються вільними від народження і ніхто не може позбавити їх законних прав;
б) здійснення прав і свобод людини і громадянина не повинні порушувати права та свободи інших осіб;
в) конституційні права та свободи гарантуються державою;
г) визначений перелік прав та свобод людини і громадянина не є остаточним;
д) кожен громадян має право відповідно до закону користуватися природними об’єктами права власності народу.

5. Зміст якого принципу полягає в тому, що всі люди визнаються вільними від народження і ніхто не може позбавити їх законних прав?
а) принцип невідчужуваності і непорушності основних природних прав і свобод людини і громадянина;
б) принцип рівноправності прав і свобод людини і громадянина;
в) принцип гарантованості прав і свобод людини і громадянина;
г) принцип невичерпності прав і свобод людини і громадянина;
д) принцип єдності прав та обов’язків людини і громадянина.

6. Конституційні права і свободи людини та громадянина за суб’єктом поділяються на:
а) права і свободи людини, права та свободи громадянина;
б) основі, додаткові;
в) індивідуальні та колективні;
г) на права першого, другого, третього поколінь;
д) права, що підлягають обмеженню та права, що не підлягають обмеженню.

7. Права, що передбачені для задоволення особистих потреб, інтересів людини відносяться до:
а) особистих прав;
б) політичних прав;
в) соціальних прав;
г) духовних прав;

д) культурних прав.

8. Передбачені Конституцією України умови, засоби, методи і механізми, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод людини і громадянина – це:

а) конституційні права;
б) конституційні обов'язки;
в) конституційні свободи;
г) конституційні гарантії;
д) принципи конституційних прав і свобод людини і громадянина.

9. Гарантії конституційних прав і свобод людини і громадянина поділяються на:

а) загальні та додаткові;
б) основні, неосновні;
в) гарантії людини та гарантії громадянина;
г) первинні, вторинні;
д) загальні та юридичні.

10. До якого виду гарантій конституційних прав і свобод людини та громадянина відноситься суд?:

а) правових гарантій;
б) нормативно-правових гарантій;
в) організаційно-правових гарантій;
г) міжнародно-правових гарантій;
д) політично-правових гарантій.

V. Словникова робота:

права людини, конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина, інститут конституційних прав, принципи конституційних прав та свобод людини і громадянина, конституційні права, свободи та обов'язки, загальна правоздатність, дієздатність, громадянство, принципи громадянства, філіація, принцип «права крові», принцип «права ґрунту», натуралізація, індивідуальна натуралізація, натуралізація внаслідок правонаступництва держав, іноземець, імміграція, іммігрант, міграція, апатриди, біпатриди, біженці, природні права і свободи людини, громадянські права, економічні права, соціальні права, культурні права, політичні права і свободи, конституційні обов'язки людини і громадянина, механізм реалізації прав і свобод людини і громадянина, система гарантій конституційних прав, свобод та обов'язків, організаційні гарантії, юридичні гарантії, механізм захисту прав і свобод людини і громадянина, право на захист, право на звернення, адвокат.

Рекомендована література до Теми 7:

1. Аблязов Д. Е. Соціальна, правова держава та права людини і громадянина / Д. Е. Аблязов // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 10-14.

2. Аврамова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми / О. Аврамова, О. Жидкова // Право України. — 2010. — № 2. — С. 101-104.

3. Айріян К. Б. Важливість запровадження інституту конституційної скарги для повноцінного захисту та відновлення порушених прав особи / К. Б. Айріян // Вісник Академії адвокатури України. — 2014. — № 1. — С. 19–26.

4. Альонкін О. Правове забезпечення економічних гарантій права людини на свободу світогляду і віросповідання / О. Альонкін // Право України. — 2010. — № 1. — С. 92-95.

5. Андріїв В. М. Права та свободи людини і громадянина як визначальні категорії правничої науки / В. М. Андріїв // Форум права. – 2006. – № 3. – С. 4-8 [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

6. Баран С. О. Забезпечення конституційного права людини і громадянина на відшкодування шкоди органами місцевого самоврядування / С. О. Баран // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 4. - С. 100-106.

7. Барчук В. Б. Вдосконалення форм і методів діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини / В. Б. Барчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2004. — № 5. — С. 102-112.

8. Барчук В. Роль і місце Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в юридичному механізмі закріплення прав людини / В. Барчук // Підприємництво, господарство і право. — 2010. — № 10. — С. 134-137.

9. Баулін Ю. В. Захист конституційних прав громадян як основний напрям діяльності Конституційного Суду України: сучасний стан та перспективи розвитку / Ю. В. Баулін // Права людини в Україні в сучасних умовах: пошук нових механізмів утвердження та забезпечення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 10 груд. 2014 р.). — К. : Ліра-К, 2014. — С. 11–14.

10. Башимов М. Институт омбудсмена в странах СНГ и Балтии / М. Башимов // Государство и право. — 2004. — № 5. — С. 63-73.

11. Баштанник В. Регламентація захисту прав людини у системі права Європейського Союзу: організаційно-правовий аспект / В. Баштанник // Право України. — 2006. — № 9. — С. 59-60.

12. Бідняжевська А. Ю. Гарантії забезпечення конституційного права людини і громадянина на недоторканність житла в Україні / А. Ю. Бідняжевська // Право і суспільство. – 2011. – № 1. – С. 84-88.

13. Білозьоров Є., Бортник С. Правові гарантії забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні / Є. Білозьоров, С. Бортник // Юридична Україна. — 2011. — №3 (99). — С. 4-10.

14. Білоскурська О. В. Актуальні питання механізму забезпечення виконання конституційного обов’язку додержуватися Конституції України та законів України / О. В. Білоскурська // Часопис Київського університету права. — 2007. — № 3. — С. 78-82.

15. Білоскурська О. В. Форми реалізації конституційного обов’язку додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей / О. В. Білоскурська // Адвокат. – 2009. – № 1. – С. 20-23.

16. Білоскурська О. Питання типології конституційних обов’язків людини і громадянина / О. Білоскурська // Юридична Україна. — 2010. — № 9 (93). — С. 21-24.

17. Білоскурька О. В. Загальнотеоретичні дослідження конституційних обов’язків людини і громадянина в Україні на сучасному етапі розвитку правової держави / О. В. Білоскурька // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2010. – № 1. – С. 37-39.

18. Бородін І. Права та свободи громадян, їх класифікація, гарантії реалізації / І. Бородін // Право України. — 2001. — № 12. — С. 32-34.

19. Бородін І. Функціональні обов’язки прав прокуратури у сфері забезпечення прав людини і громадянина (загальний нагляд, представництво інтересів громадян) / І. Бородін // Право України. — 2000. — № 7. — С. 46-48.

20. Бородін М. Конституційне право громадянина на звернення до суду за захистом своїх прав / М. Бородін // Право України. — 2000. — № 8. — С. 65-66.

21. Босий В.П. Особливості набуття біженцями громадянства України / В.П. Босий // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 4. – С. 87-90.

22. Веклич В. Історичні передумови сучасної концепції прав людини і громадянина / В. Веклич // Віче. – 2010. – № 18. – С. 16-19.

23. Виноградова Н. Захист основних політичних прав і свобод людини і громадянина в умовах розвитку громадянського суспільства в Україні / Н. Виноградова. //Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2015. – Вип. 1 (13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2015_1_3.

24. Вільний вибір захисника своїх прав (проблеми офіційної інтерпретації статті 59 Конституції України) / П. Рабінович, Д. Гудима, В. Гончаров, О. Луців // Право України. – 2013. – № 3-4. – С. 376-384.

25. Гаврильців М. Т. Принцип єдності прав і обов'язків у сфері охорони довкілля як основа еколого-правового статусу людини і громадянина / М. Т. Гаврильців // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. – 2014. – Вип. 4. – С. 118-128.

26. Ганзицька Т. С. Міжнародні стандарти прав людини: теорія та практика реалізації в Україні / Т. С. Ганзицька, М. В. Штанько // Порівнялно-аналітичне право. – 2015. – № 4. – С. 16-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/4_2015/4.pdf.

27. Гончаров В. Презумпція про права людини та презумпція конституційності нормативних актів / В. Гончаров // Право України. – 2015. – № 2. – С. 64-72.

28. Гостєв В. В. Права і свободи людини та громадянина як основа їх правового статусу / В. В. Гостєв // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2010. – № 17. – С. 108-114.

29. Гудима Д. Принцип екстериторіальності у практиці Європейського суду з прав людини / Д. Гудима // Право України. – 2015. – № 2. – С. 113-127.

30. Дашковська О. До питання про правові інститути забезпечення прав і свобод людини і громадянина / О. Дашковська // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 3. – С. 44-49.

31. Добрянський С. Роль Хартії основних прав людини Європейського Союзу в юридичному гарантуванні прав і свобод людини / С. Добрянський // Право України. – 2015. – № 10. – С. 67-78.

32. Добрянський С. Юридичне гарантування дотримання прав людини інституціями Європейського Союзу: перспективи удосконалення / С. Добрянський // Право України. – 2015. – № 2. – С. 151-162.

33. Дудаш Т. Проблеми перекладу рішень Європейського суду з прав людини з англійської мови на українську / Т. Дудаш // Право України. – 2015. – № 2. – С. 140-150.

34. Єльникова М. О Конституційне визнання прав і свобод людини та громадянина: еволюція підходів / М. О. Єльникова // Право і суспільство. – 2015. – № 6-1. – Ч. 2. – С. 3-10.

35. Завгородній В. А. Підстави набуття громадянства України / В. А. Завгородній // Науковий вісник ДДУВС. - 2012. - №2. - С. 41-46.

36. Зубенко Г. В. Конституційні права і свободи людини і громадянина в Україні в аспекті їх взаємозв'язку з громадянським суспільством / Г. В. Зубенко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право. – 2015. – № 1151, вип. 19. – С. 51-54.

37. Ірха Ю. Обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина в інтересах національної безпеки України в сучасних умовах / Ю. Ірха // Вісник Конституційного Суду України. – 2015. – № 5. – С. 78-87.

38. Калініченко О. Ф. Контроль за реалізацією конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. Ф. Калініченко ; МВС України, Нац. акад. внутр. справ. — К., 2014. — 19 с.

39. Кириченко Ю. В. Класифікація прав і свобод людини і громадянина за Конституцією України: теоретичні та практичні аспекти / Ю. В. Кириченко // Право: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. — 2014. — Вип. 21. — С. 26–32.

40. Коваленко В. Конституційний Суд України як ключова інституція в механізмі гарантій прав і свобод людини в Україні / В. Коваленко // Вісник Конституційного Суду України. — 2014. — № 2. — С. 66–73.

41. Ковінько Д. В. Поняття та зміст конституційного забезпечення прав людини і громадянина в Україні / Д. В. Ковінько // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2011. – № 2. – С. 47-51.

42. Корнієнко-Зєнкова Н. Право знати свої права та обов'язки: до визначення в системі конституційних прав людини / Н. Корнієнко-Зєнкова // Віче. – 2015. – № 6. – С. 16-19.

43. Костенко О. Права людини і правовий лібералізм (про співвідношення категорій прав і обов'язків людини у світлі соціально-натуралістичної концепції права) / О. Костенко, О. Костенко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2010. – № 2. – С. 13-17.

44. Котляр О. І. Визначення поняття "біженець" у міжнародних документах / О. І. Котляр // Адвокат. - 2013. - № 6(153). - С. 36-40.

45. Крючков Г. Зміцнити законодавчі гарантії конституційного права громадян на користування рідною мовою / Г. Крючков // Голос України. – 2010. – № 184. – С. 4.

46. Кузнецова Ю. В. Проблеми застосування практики Європейського суду з прав людини органами конституційної юстиції / Ю. В. Кузнецова // Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки. – 2012. – № 56. – С. 188-192.

47. Кузьменко Я. П. Актуальні проблеми загальної теорії прав людини / Я. П. Кузьменко // Право і суспільство. – 2015. – № 5. – Ч. 1. – С. 25-29.

48. Кулініч О. О. Юридична природа освітніх правовідносин як елемента конституційно-правового механізму реалізації права людини і громадянина на освіту / О. О. Кулініч // Форум права. – 2013. – № 4. – С. 224–231.

49. Кучевський П. Конституційний принцип забезпечення права на правову допомогу – основа участі адвоката у захисті прав і законних інтересів учасників кримінального процесу / П. Кучевський // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 11. – С. 138-140.

50. Лазарєв В. В. Система законодавства про громадянство України / В. В. Лазарєв // Право і безпека. – 2010. – № 2 (34). – С. 11-15.

51. Латинін С. Декларування доходів – конституційний обов'язок фізичної особи / С. Латинін // Вісник податкової служби України. – 2009. – № 4. – С. 18-29.

52. Лемак О. В. Право на судовий захист: конституційно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. В. Лемак ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2014. — 20 с.

53. Летнянчин Л. І. Еволюція конституційних обов'язків людини і громадянина в Україні / Л. І. Летнянчин // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2006. – Вип. 11. – с. 194 – 207.

54. Лиска І. Умови і порядок набуття закордонними українцями громадянства України / І. Лиска // Вісник. Питання конституційного права. - 2011. - № 4(67). - С. 39-47.

55. Мавдрик М. Я. Становлення та розвиток прокуратури України як інституту захисту прав і свобод людини і громадянина / М. Я. Мавдрик // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 3. – С. 22-35.

56. Марчук М. І. Самоврядні механізми забезпечення прав та свобод людини і громадянина / М. І. Марчук // Право і Безпека. – 2008. – Т. 7, № 2. – С. 19-24.

57. Марчук Т. Мобілізація в Україні: конституційні обов'язки та соціальні гарантії / Т. Марчук, І. Ємельянов // Фінансовий контроль. – 2015. – № 2. – С. 14-17.

58. Нагорнова Є.А. Громадянство в Україні: правове регулювання, набуття та припинення / Є.А. Нагорнова // Наше право. - 2013. - №6. - С. 42-46.

59. Несинова С. В. Інститут Уповноваженого Врховної Ради України з прав людини у механізмі забезпечення прав людни і громадянина / С. В. Несинова, І. М.

Грищенко // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 5. – С. 40-42 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/5_2015/12.pdf.

60. Нікітченко В. В. Адвокатура України в контексті забезпечення конституційного права людини і громадянина на захист і правову допомогу / В. В. Нікітченко //Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 3. – С. 225-231.

61. Олійник А. Правова природа конституційного обов'язку із сплати податків і зборів: аналіз Основного Закону України / А. Олійник // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 8. – С. 55-58.

62. Олійник А. Регламентація податкового обов'язку: порівняльна характеристика норм Основного Закону України та князівства Андорра / А. Олійник // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 9. – С. 25-27.

63. Олійник А.Ю. Критерії класифікації конституційних свобод людини і громадянина в Україні / А.О. Олійник // Науковий вісник НАВС. - 2012. - № 6(85). - С. 79-86.

64. Павлишин О. Права людини та методологія їх дослідження крізь призму семіотико-правового підходу / О. Павлишин // Право України. – 2015. – № 2. – С. 46-51.

65. Петрів І. Конституційний Суд України в механізмі захисту прав людини / І. Петрів // Вісник Конституційного Суду України. — 2014. — № 1. — С. 87–94.

66. Права людини в Україні в сучасних умовах: пошук нових механізмів утвердження та забезпечення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 10 груд. 2014 р.) / НАПрН України [та ін.] ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, В. П. Тихого. — К. : Ліра-К, 2014. — 244 с.

67. Пробко І. Б. Поняття та класифікація конституційних прав, свобод і обов’язків людини та громадянина, гарантії їх реалізації / І. Б. Пробко // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2013. – Вип. 11. – С. 86-89.

68. Пробко І. Б. поняття та класифікація конституційних прав, свобод і обов’язків людини та громадянина, гарантії їх реалізації / І. Б. Пробко // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2013. – Вип. 11. – С. 86-89.

69. Пустовіт Ж.М. Права, свободи та обов’язки людини і громадянина в Україні, перспективи їх реформування // Актуальні проблеми конституційного права України: підр. за заг. ред. проф. Олійника А.Ю. - К: «Центр учбової літератури». - 2013. - 554 с.

70. Рабінович П. До модернізації конституційно-правового статусу людини і громадянина (львівські пропозиції) / П. Рабінович // Право України. – 2014. – №7. – С. 146-156.

71. Рабінович П. Конституційно-правовий статус людини і громадянина: можливості оптимізації / П. Рабінович // Вісник Національної академії правових наук України. — 2014. — № 1. — С. 19–31.

72. Рабінович П. М. Конституційне забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні: можливості ефективізації / П. М. Рабінович // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2014. — № 5. — С. 68–78.

73. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальноправова характеристика) / П. Рабінович // Право України. – 2015. – № 10. – С. 58-66.

74. Рабінович П. Основоположні права людини: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження та викладання / П. Рабінович // Право України. – 2015. – № 2. – С. 9-23.

75. Рабінович П. Конституційно-правовий статус людини і громадянина:можливості оптимізації / П. Рабінович // Вісник Національної академії правових наук України. – 2014. – № 1. – С. 19-31.

76. Рабінович П. Практика Страсбурзького суду у справах проти України як чинник удосконалення її законодавчих гарантій прав людини / П. Рабінович, О. Гарасимів // Право України. – 2015. – № 2. – С. 128-139.

77. Рабінович С. Охорона певності правового становища людини при скасуванні індивідуальних юридичних актів публічної влади / С. Рабінович // Право України. – 2015. – № 2. – С. 73-80.

78. Рабіновіч П. Конституційні гарантії прав людини і громадянина: напрями удосконалення / П. Рабіновіч //Вісник Конституційного Суду України. - 2011. - №1. - С. 66-74.

79. Раданович Н. Можливості загальнодозвільного типу правового регулювання у забезпеченні реалізації прав людини (теоретичний аналіз юридичних інструментів) / Н. Раданович // Право України. – 2015. – № 2. – С. 52-63.

80. Речицький В. Права людини вУкраїні: критичний погляд на досягнуте / В. Речицький // Право України. – 2015. – № 2. – С. 79-86.

81. Севостьянова Н.І. Право на індивідуальну заяву до Європейського Суду з прав людини: генезис, еволюція, сучасність / Н.І. Севостьянова // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – № 58. – С. 202-208.

82. Середа Ю. М. Проблемні аспекти дотримання прав і свобод людини і громадянина у сучасному змагальному процесі кримінального судочинства / Ю. М. Середа // Вісник Академії адвокатури України. – 2011. – Ч. 2. – С. 146-150.

83. Скороход И. Г. Конституционные обязанности и социальное государство: история, проблемы и перпективы / И. Г. Скороход // Право і суспільство. – 2015. – № 6-2. – Ч. 2. – С. 28-34.

84. Скрипнюк О. В. Права і свободи людини та громадянина: міжнародні стандарти, національна практика та проблеми їх конституційної модернізації в Україні / О. В. Скрипнюк // Проблеми законності. – 2014. – Вип. 125. – С. 56-63.

85. Сова В. Конституційний Суд "відкоригував" деякі права та обов'язки держслужбовців: коментар до Рішення Конституційного Суду України від 13.03.12 р. № 6-рп/2012 / В. Сова // Все про бухгалтерський облік. – 2012. – № 42. – С. 19-20.

86. Стасів О. М. Права людини і громадянина як основний параметр антропологічної парадигми права / О. М. Стасів // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2014. – № 12. – С. 101-105.

87. Сульженко Ю. О. Судовий захист економічних прав та свобод людини і громадянина в Україні / Ю. О. Сульженко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 6. – С. 35-43.

88. Суржинський М.І. Поняття громадянства та контитуційне регулювання його основних засад у потрадянських державах (порівняльний аналіз) / М.І. Суржинський // Часопис Київського університету права. - 2013. - №3. - С. 93-97.

89. Сущенко В. М. Проблеми реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні (в контексті верховенства права) / В. М. Сущенко // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. – 2012. – Т. 129. – С. 28-32.

90. Турута О. В. Становлення і розвиток ідеї прав і свобод людини в Україні / О. В. Турута, Н. А. Дубина // Право і суспільство. – 2015. – № 4. – Ч. 2. – С. 21-27.

91. Фулей Т. Вплив практики Європейського суду з прав людини на судову практику України: підходи та виміри / Т. Фулей // Право України. – 2015. – № 2. – С. 98-112.

92. Фулей Т. Розуміння обов'язку держави за статтею 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: проблемні моменти / Т. Фулей // Філософія права і загальна теорія права. – 2012. – № 2. – С. 234–244.

93. Чирик О.Ю. Набуття та припинення громадянства Україні: адміністративно-правовий аспект / О.Ю. Чирик // Юрист України — 2014. - № 3(28). - С. 42-46.

94. Шаповал В. Феномен прав і свобод людини та громадянина (теоретикоправовий і конституційний аспекти) / В. Шаповал // Право України. – 2015. – № 2. – С. 24-45.

95. Шило О. До питання реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у порядку судово-контрольного провадження в досудових стадіях кримінального процесу / О. Шило // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – № 1 (64). – С. 164-172.

96. Шурдук Р. В. Теоретико-правовий аспект імплементації механізмів захисту прав людини в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Р. В. Шурдук ; МВС України, Нац. акад. внутр. справ України. — К., 2014. — 20 с.

97. Янковський С.А. Правова сутність інституту громадянства ЄС / С.А. Янковський // Право і безпека. – 2011. – № 4 (41). – С. 28-32.

ТЕМА 8. ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

І. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

- Критерії класифікації та види правопорушень.
- Теоретико-правова характеристика юридичного складу правопорушення.
- Підстави притягнення та звільнення від юридичної відповідальності.

ІІ. Скласти схеми:

- Види правомірної поведінки.
- Ознаки правопорушення.
- Класифікація видів юридичної відповідальності.

ІІІ. Тематика рефератів:

- Правопорушення як вид правової поведінки: теорія та законодавча практика.
- Міжнародні правопорушення: поняття та різновиди.
- Юридична відповідальність як передумова правомірної поведінки особи: теоретичні аспекти.

ІV. Вирішіть тестові завдання:

1. Правопорушення-це:

а) суспільно шкідливе діяння (у формі дії або бездіяльності) дієздатного суб’єкта, що суперечить вимогам правових норм;

б) це сукупність негативних наслідків правопорушення;

в) сукупність ознак правопорушення в єдності його об’єктивних характеристик, які є необхідними для визначення даного діяння правопорушенням;

г) найбільш шкідливі правопорушення, небезпечні для суспільства і особи, що посягають на суспільний лад, права і свободи особи, інші соціальні цінності;

д) передбачені законом вид і міра державно-владного (примусового) зазнання особою втрат благ особистого, організаційного і майнового характеру за вчинене правопорушення.

2.Сукупність передбачених у законі ознак, за наявності яких діяння визнається правопорушенням-це:

а) юридичний склад правопорушення;

б) правопорушення;

в) об’єкт правопорушення;

г) об'єктивна сторона правопорушення;

д) суб'єктивна сторона правопорушення.

3. Цивільні правопорушення (проступки) – це:

а) суспільне небезпечні протиправні діяння, які полягають у винному (умисному чи необережному) заподіянні шкоди порядку організації і діяльності органів влади і управління, конституційним правам і свободам громадян, але не мають ознак складу злочину;

б) суспільне небезпечні протиправні діяння, які полягають у невиконанні робітником, службовцем, військовослужбовцем, студентом виробничих, службових, військових або учбових обов'язків, порушенні правил внутрішнього трудового розпорядку;

в) суспільне небезпечні протиправні діяння, які полягають у винному (умисному чи необережному) посяганні на суспільні відносини, що складаються у сфері державного управління і охороняються законом;

г) суспільне небезпечні протиправні діяння, які полягають у винному (умисному чи необережному) заподіянні шкоди майну підприємства його працівником;

д) суспільне небезпечні протиправні діяння, які полягають у порушенні громадянами і організаціями майнових і особистих немайнових відносин, що складаються між суб'єктами права і становлять для них матеріальну і духовну цінність (наприклад, невиконання зобов'язань за цивільно-правовим договором, поширення чуток, що принижують честь і гідність людини).

4.Суспільне небезпечні протиправні діяння, які полягають у винному (умисному чи необережному) посяганні на суспільні відносини, що складаються у сфері державного управління і охороняються законом-це:

а) конституційні проступки;

б) адміністративні проступки;

в) дисциплінарні проступки;

г)матеріальні проступки;

д)цивільні проступки.

5. Головними цілями юридичної відповідальності, що випливають із загальних цілей права є:

а) забезпечення нормального функціонування механізму правового регулювання шляхом гарантування реалізації суб'єктами правових відносин суб'єктивних прав і юридичних обов'язків;

б) охорона існуючого державного ладу та суспільного порядку;

в) утвердження законності і захист правопорядку;

г) захист прав і свобод громадян від незаконних порушень;

д) все вищезазначене.

6. Принцип юридичної відповідальності – принцип законності, суть якого полягає:

а) у суворому і точному слідуванні правовим приписам;

б) у відповідності між діянням і його соціальним наслідком;

в) заснований на визнанні пріоритету загальнолюдських цінностей, серед яких провідне місце посідають права і свободи особи, що носять природний і невід'ємний характер і визнаються найвищою соціальною цінністю;

г) рішення уповноваженого органу про притягнення правопорушника до юридичної відповідальності ґрунтується на конкретних правових нормах;

д) відповідальність за скоєне правопорушник повинен нести сам за себе.

7. Який принцип юридичної відповідальності передбачає, по-перше, об'єктивне вивчення обставин справи, збір і всебічну оцінку доказів, аргументованість висновку про те, чи було скоєно правопорушення, чи винна особа, яка притягується до відповідальності, чи

підлягає застосуванню передбачена в законі санкція; і по-друге, визначення конкретної міри покарання, стягнення, відшкодування збитків у точній відповідності з критеріями, встановленими законом:

а) принцип невідворотності;

б) принцип обґрунтованості;

в) принцип гуманізму;

г) принцип справедливості;

д) принцип законності.

8. За галузевою ознакою виділяють такі види юридичної відповідальності:

а) кримінальну;

б) адміністративну;

в) конституційну;

г) цивільну;

д) кримінальну, адміністративну, дисциплінарну, цивільно-правову, конституційну і міжнародно-правову.

9. Зміст кримінальної відповідальності:

а) вона настає тільки внаслідок скоєння злочину – суспільно небезпечного діяння, склад якого передбачений у кримінальному законі;

б) настає за вчинення адміністративних проступків, передбачених законодавством про адміністративні правопорушення, і може виявлятись у винесенні попередження, накладенні штрафу, позбавленні спеціальних прав, адміністративному затриманні або арешті, огляді речей та вилученні речей і документів;

в) застосовується за скоєння дисциплінарних проступків, які виявляються в порушенні трудової, навчальної, службової та військової дисципліни і завдають шкоди внутрішньому порядку діяльності підприємств, установ, організацій тощо;

г) настає за порушення договірних зобов'язань майнового характеру або за заподіяння майнової чи немайнової (моральної) шкоди, тобто за скоєння цивільно-правового делікту, і може виражатись у позбавленні правопорушника певних благ матеріального характеру, у зміні невиконаного обов'язку новим, у приєднанні до невиконаного обов'язку нового, додаткового;

д) настає за порушення державою – учасником міжнародних договорів взятих на себе зобов'язань.

10. Найбільш шкідливі правопорушення, небезпечні для суспільства і особи, що посягають на суспільний лад, права і свободи особи, інші соціальні цінності-це:

а) цивільні правопорушення (проступки);

б) адміністративні правопорушення (проступки);

в) дисциплінарні правопорушення (проступки);

г) проступки;

д) злочини.

V. Словникова робота:

правова поведінка, правомірна поведінка, зловживання правом, об'єктивно протиправна поведінка, соціально активна поведінка, пасивна поведінка, конформістська поведінка, маргінальна поведінка, звичайна поведінка, правопорушення, склад правопорушення, об'єкт правопорушення, загальний об'єкт правопорушення, родовий об'єкт правопорушення, безпосередній об'єкт правопорушення, об'єктивна сторона правопорушення, суб'єкт правопорушення, суб'єктивна сторона правопорушення, провина, умисел, необережність протиправна самовпевненість, протиправна недбалість, мотив, мета, злочин, класифікація злочинів, проступки, конституційний проступок,

дисциплінарний проступок, адміністративний проступок, цивільні проступки, міжнародне правопорушення, міжнародні злочини, причини правопорушень, юридична відповідальність, принципи юридичної відповідальності, функції юридичної відповідальності, позитивна юридична відповідальність, ретроспективна юридична відповідальність, кримінальна відповідальність, адміністративна відповідальність, цивільно-правова відповідальність, дисциплінарна відповідальність, матеріальна відповідальність, конституційно-правова відповідальність.

Рекомендована література до Теми 8:

1. Аземша І. Б. Юридична відповідальність: сучасні погляди, дискусії та концепції / І. Б. Аземша // Часопис Київського університету права. – 2010. - №2. – С. 54-57.

2. Балинська О.М. Юридична відповідальність як функціональна знакова характеристика правовідносин / О.М. Балинська // Форум права. - 2012. - №4. - С. 53-60.

3. Берлач Н. А. Перспективи розвитку позитивної юридичної відповідальності в демократичному суспільстві / Н. А. Берлач // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 77-81.

4. Глуховеря В. А. Поняття, ознаки, види правопорушень, що посягають на режим інформації з обмеженим доступом, та адміністративна відповідальність за їх вчинення / В. А. Глуховеря // Вісник Академії митної служби України. Серія: Право. – 2014. – № 2. – С. 54-60.

5. Грек Т. Б. Правова природа юридичної відповідальності: поняття, принципи та види / Т. Б. Грек // Адвокат. – 2015. – № 2. – С. 20-28.

6. Грищук В. К. Філософсько-правове розуміння відповідальності людини : монографія / В. К. Грищук. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права. – 2012. – 736 с.

7. Задоя К. П. До питання про доцільність прийняття законопроектів, що передбачають запровадження кримінальних проступків / К. П. Задоя // Адвокат. – 2012. – № 4. – С. 27–32.

8. Зелена І. В. Юридична відповідальність: підходи до розуміння / І. В. Зелена // Юридичний вісник. – 2012. – № 2 (23). – С. 10-15.

9. Іванова О.І. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності / О. І. Іванова // Вісник Академії адвокатури України. – 2012. – № 3 (25). – С. 21-26.

10. Івчук М. Ю. Юридична відповідальність працівників прокуратури України / М. Ю. Івчук // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 397-401.

11. Корнієнко А. А. Принцип невідворотності юридичної відповідальності: історичний екскурс / А. А. Корнієнко // Юридичний вісник. – 2012. – № 4 (25). – С. 25-29.

12. Максимюк О. Д. Сутність та види невідворотності юридичної відповідальності / О. Д. Максимюк // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – № 2. – С. 20-22.

13. Машков А. Погляд на юридичну відповідальність як різновид правовідносин та його значеня для формування сучасної юридичної відповідальності / А. Машков // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Юридичні науки. – 2010. – № 84. – С. 84-100.

14. Мелех Л. В. Деякі питання юридичної відповідальності як одного з видів гарантій законності: історико – правовий аспект / Л. В. Мелех // Науковий вісник. – 2014. – № 4. – С. 66-74.

15. Попов С. В. Юридична відповідальність працівників ОВС України / С. В. Попов // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 388-394.

16. Сердюк П. П. Еклектичні теорії кримінальної відповідальності / П. П. Сердюк // Держава та регіони. Серія: Право. – 2012. – № 3. – С. 158-162.

17. Топорович Г. В. До сутності поняття “юридична відповідальність державних службовців” / Г. В. Топорович // Держава та регіони. – 2011. – № 2. – С. 158-161.

18. Фурман І. Г. Юридична відповідальність працівниців Служби безпеки України / І. Г. Фурман // Наше право. – 2013. – № 7. – С. 53-58.

19. Чернов М. Загальна характеристика юридичних складів правопорушень у сфері банківської діяльності / М. Чернов // Національний юридичний журнал. – 2014. – С. 104-107.

20. Шармар О.М. Кримінальний проступок: історія і сучасність / О.М. Шармар // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 356-364.

21. Шевченко А., Стрельник О. Відновлювальна функція юридичної відповідальності / А. Шевченко, О. Стрельник // Публічне право. – 2012. – № 4 (8). – С. 269-275.

ТЕМА 9. ОСНОВНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ. ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

І. Підготувати мультимедійні презентації на запропоновані теми:

- Типи правових систем світу: поняття та загальна характеристика.
- Англосаксонська та романо-германська правова сім'я: порівняльний аналіз.
- Теоретико-порівняльна характеристика традиційного та релігійного типу правової системи.

ІІ. Скласти схеми:

- Ознаки правової системи.
- Функції правової системи.
- Класифікація правових систем.

ІІІ. Тематика рефератів:

- Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи.
- Особливості романо-германської правової сім'ї.
- Сім'я релігійного і традиційного права.
- Правова система України: історія, стан та перспективи.
- Англосаксонська правова сім'я, її особливості.

ІV. Вирішіть тестові завдання:

1. Що не є елементом правової системи?

а) право;
б) законодавство;
в) система правовідносин;
г) національна ідеологія;
д) законність і правопорядок.

2. Основна група правової сім'ї?

а) романо-германська, англо-саксонська і релігійна правова сім'я;
б) традиційні, релігійні правові сім'ї та слов'янська правова сім'я;
в) англо-саксонська, романо-германська і змішана правова сім'я;
г) сім'я європейського права, азіатського та континентального права;
д) сім'я соціалістичного права, загального та спеціального права.

3. В якій країні сформувалася англосаксонська правова сім'я?

а) США;
б) Польща;
в) Франція;
г) Англія;
д) Росія.

4. Джерелом права в англосаксонській сім'ї є:
а) традиції, звичаї;
б) норми права;
в) судові прецеденти;
г) релігійні норми.
д) норми моралі.

5. *В якій країні сформувалася романо-германська правова сім'я ?*
а) Англія;
б) Римська імперія;
в) Греція;
г) США;
д) Україна.

6. Характерним для романо-германської правової сім'ї є:
а) органічний зв'язок з римським правом;
б) відсутність принципового значення поділу на приватне і публічне право;
в) суддівський за своєю природою та змістом характер права;
г) виокремлення прецедентного та статутного права;
д) непоширеність кодифікації.

7. Країна, яка належить до змішаної правової сім'ї:
а) Швеція;
б) Німеччина;
в) Франція;
г) Іспанія;
д) Польща.

8. Групи на які поділяється змішана правова сім'я;
а) Скандинавську та Латиноамериканську;
б) Нормандську та Східноєвропейську;
в) Скандинавську та Близького сходу;
г) Далекого Сходу та Європейську;
д) Латиноамериканську та Індоєвропейську.

9. Сім'я традиційного права від інших правових сімей відрізняється тим, що:
а) ця правова система існує в межах ісламської релігії, яка має державний характер;
б) основним джерелом права в ній визнано нормативно-правовий акт;
в) має структуровану систему;
г) основним джерелом права в ній визнано судовий прецедент;
д) вона сформувалася на основі норм-звичаїв, які склалися природним шляхом.

10. Релігійний тип правових систем складається з:
а) далекосхідної та африканської групи систем;
б) правових систем Китаю, Гонконгу, Японії, Бірми, Монголії;
в) індуїстської, мусульманської , іудейської, християнської правової системи;
г) скандинавської, північноєвропейської, латиноамериканської групи;
д) західноєвропейської та євразійської групи.

V. Словникова робота:

порівняльне правознавство, система права, система законодавства, принципи права, правова культура, юридичні установи, юридична техніка, юридичні терміни, інтегративна функція правової системи, регулятивна функція правової системи, комунікативна функція правової системи, охоронна функція правової системи, правова сім'я, романо-германська правова сім'я, англосаксонська правова сім'я, судовий прецедент, соціалістична правова сім'я, сім'я релігійного і традиційного права, Коран, Суна, Іджма, іудаїзм, буддизм.

Рекомендована література до Теми 9:

1. Білоченко І. М. Характеристика основних рис і особливостей англосаксонської системи права / І. М. Білоченко // Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі : зб. наук. ст. за матеріалами ІІ Міжнар. наук.-практ. конф., 10 квіт. 2014 р. – Житомир : ЖНАЕУ, 2014. – С. 89–90.

2. Губанов О. О. Правова доктрина як джерело права в мережах романо - германської, англосаксонської та релігійно-традиційної правової сім'ї: порівняльна характеристика / О. О. Губанов // Право і суспільство. – 2015. – № 6. – С. 9-14.

3. Дуда С. М. Закон у системі джерел права романо-германської правової сім'ї /С. М. Дуда // Митна справа. – 2014. - №1 (91), част 2. – С. 80-84.

4. Казарян К. А. Інститут шлюбного договору в англосаксонмській та континентальній правових сім'ях / К. А. Казарян // Вісник Харківського університету імені В. Н. Каразін. – 2013. – № 14. – С. 268-271.

5. Лук'янов Д. В. Поняття «правова сім'я» в порівняльно – правових дослідженнях: методологічне значення / Д. В. Лук'янов // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2013. – № 6-1 том 2. – С. 238-341.

6. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно – правових досліджень: характеристика за теорією систем / Д. Лук'янов // Вісник Національної академії правових наук України. – 2015. – № 2 (81). – С. 27-35.

7. Лук'янов Д. Сучасні погляди на проблему класифікації та типології правових систем / Д. Лук'янов // Порівняльне правознавство. – 2012. – № 3 – 4. – С. 56-62.

8. Лук'янов Д. Правові системи світу: історія і сучасність правосімейного підходу до їх типологізації / Д. Лук'янов // Право України. – 2015. – № 9. – С. 81-89.

9. Лукьянов Д. В. Национальные и наднациональные правовые системы в современном мире / Д. В. Лукьянов // Закон и жизнь. – 2013. – № 8/4. – С. 38–42.

10. Малишев Б. В. Цілеспрямованість правової системи (теоретичні аспекти) / Б. В. Малишев // Європейські перспективи. – 2012. – № 4. – С. 13-18.

11. Марченко А. А. Поняття судового прецеденту та його місце у правовій системі України / А. А. Марченко // Митна справа. – 2013. – № 5 (89). – С. 26–32.

12. Настасяк І. Типологізація чи класифікація сучасних правових систем світу? / І. Настасяк // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 5 (38). – С. 41-46.

13. Ніколенко Л. М. Щодо можливості визнання судового прецеденту в Україні / Л. М. Ніколенко // Актуальні проблеми теорії держави і права. –2014. – № 1. – С. 261-266.

14. Оксамитний В. Сучасні правові системи у компаративістському вимірі / В. Оксамитний // Порівняльне правознавство. – 2012. – №3-4. – С. 392-407.

15. Оленчук І. Теоретико-методологічні аспекти ідентифікації правової системи України з континентальним правом / І. Оленчук // Національний юридичний журнал. – 2014. – № 3. – С. 15-20.

16. Попов Ю. Ю. Прецедентне право у контексті загальнообов'язковості судових рішень та українські перспективи / Ю. Ю. Попов // Форум права. – 2010. – № 3. – С. 351–363.

17. Супрун Т. М. Правова презумпція в англо-американській та романо-германській правових системах / Т. М. Супрун // Науковий Вісник Національного університету ДПС України. – 2013. – №4 (63). – С. 161-167.

18. Хаустова М. Проблеми класифікації правових систем / М. Хаустова // Вісник Національної академії правових наук України. – 2014. – № 2 (77). – С. 53-65.

19. Хаустова М. Структура правової системи суспільства / М. Хаустова // Вісник. – 2010. – № 1 (60). – С. 49-58.

20. Чиркин В.Е. Классификация современных правовых систем и правовых семей: формационно-цивилизационный подход / В.Е. Чиркин // Сравнительное правоведение в условиях интеграции государств: матер. II Междунар. конгресса сравнительного правоведения (г. Москва, 3 декабря 2012 г.) / отв. ред. Ю.А. Тихомиров, В.И. Лафитский. – М.: Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Прав. РФ: ИНФРА-М, 2013. – 240 с.

21. Шаганенко В.П. Особливості системи права у романо-германській правовій системі / В.П. Шаганенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. – 2013. – № 61. – С. 88-91.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Виконання завдань самостійної роботи допомагає студентам глибше вивчити основні теми дисципліни «Актуальні проблеми теорії держави і права», оволодіння вмінням самостійно працювати з положеннями нормативно-правових актів та спеціалізованою літературою.

Самостійно робота здійснюється у таких формах:

- виконання домашніх завдань;
- складання схем, таблиць з тем курсу «Актуальні проблеми теорії держави і права»;
- підготовка рефератів з тем, зазначених у програмі курсу «Актуальні проблеми теорії держави і права»;
- робота з нормативними актам як внутрішнього законодавства, так і з міжнародними правовими актами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також тлумачення їх відповідно до конкретних обставин;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової спеціалізованої літератури;
- складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення.

Складаючи схеми чи таблиці, необхідно ознайомитися зі всіма матеріалами відповідної теми, опрацювати нормативно-правові акти та іншу спеціалізовану літературу. Виклад матеріалу в схемах чи таблицях повинен бути стислим, максимально інформативним. Текстову інформацію, що подано в схемах та таблицях, потрібно ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних чи стилістичних помилок. Схеми, таблиці мають бути подані на електронному носії та у роздрукованому вигляді. Усі схеми повинні бути підписані і обов'язково сформовані в окрему папку.

Однією з форм самостійної роботи студентів з дисципліни «Актуальні проблеми теорії держави і права» є написання реферативних досліджень із запропонованої тематики.

Реферат не є дослівним переказом тексту підручника або навчального посібника, а являє собою одну з форм наукового дослідження на певну тему, творчо перероблену на основі знайомства зі станом сучасних наукових досліджень (науково-проблемний реферат) або виклад основних положень певних видань чи їх частин (оглядово-інформаційний реферат).

Реферат має бути виконано самостійно. Мета написання реферату полягає у набутті студентом знань з курсу «Актуальні проблеми теорії держави та права», вміння і навичок працювати з науковою літературою і нормативно-правовими актами, самостійно аналізувати і узагальнювати матеріал, робити і формулювати власні висновки та пропозиції.

За допомогою рефератів студент глибше вивчає найбільш складні проблеми навчальної дисципліни, вчиться правильно оформлювати роботу та докладати результати своєї праці.

Підготовка реферату включає в себе наступні етапи:

1) вибір теми;
2) підбір і вивчення спеціальної літератури та нормативно-правових актів;
3) складання плану реферату;
4) викладення змісту теми;
5) оформлення реферату;
6) усний виклад реферату.

1. Вибір теми

Студент самостійно обирає тему реферату з запропонованого переліку. Допускається закріплення декількох студентів за однією і тією ж темою реферату. В такому разі на семінарських заняттях один з них доповідає, а інші виступають з

доповненнями та уточненнями. Студент може в обсязі навчальної програми дисципліни сам запропонувати тему реферату, узгодивши її з викладачем.

При виборі теми студенту слід керуватися своїми інтересами до певної проблеми, можливостями підбору літератури та інше.

2. Підбір і вивчення спеціальної літератури та нормативно - правових актів

Роботу над рефератом потрібно починати з вивчення стосовно обраної теми відповідного розділу підручника, навчального посібника, конспектів лекцій. Після того як загальне уявлення про обрану тему склалося, студенту слід приділити серйозну увагу підбору і вивченню нормативно-правових актів та літератури.

Вивчаючи ту чи іншу наукову працю, студент повинен сприймати її крізь призму тих основних проблем, що їх вирішував автор. Без усвідомлення проблеми неможливо виділити головне й істотне, важко відокремити тезу від аргументів і практично неможливо перебороти формальне ставлення до змісту досліджуваної праці.

3. Складання плану реферату

Після ознайомлення з літературою та нормативно-правовими актами студент складає план реферату, в якому конкретизуються питання обраної теми та який включає в себе:

1) вступ;

2) основну частину (виклад змісту теми);

3) висновки;

4) список використаної літератури.

Вступ є обов'язковою частиною реферату, в якому стисло обґрунтовується актуальність, наукова і практична значимість обраної теми, вказується на її місце в структурі курсу дисципліни, формулюються цілі дослідження.

Основна частина реферату складається з розділів та підрозділів, в яких мають бути послідовно розглянуті всі питання теми. При цьому слід мати на увазі, що кількість розділів та підрозділів не регламентується, але недоцільно їх робити невеликими за обсягом. Якщо матеріал важко розбити на декілька частин через його тісну змістовну і логічну послідовність, розділ можна не розбивати на підрозділи.

При визначенні назв розділів і підрозділів необхідно знати, що назва розділу не може повторювати назву теми роботи, а назва підрозділу повторювати назву розділу.

Заключна частина реферату має містити висновки, в яких формулюються результати дослідження, оцінки проаналізованого матеріалу, пропозиції чи рекомендації *з* досліджуваної проблематики.

Вступ і висновки реферату разом не повинні перевищувати одну чверть його обсягу.

4. Викладання змісту теми

Після підбору і вивчення літератури, визначення плану реферату слід приступити до узагальнення та систематизації зібраного матеріалу. Виклад матеріалу повинен бути чітким, логічним та послідовним. Викладати матеріал у рефераті рекомендується у безособовій формі висловлювання (наприклад, «вважаємо», «думаємо», «рахуємо» та інше). Необхідно вживати терміни, властиві даній науці, уникати незрозумілих понять та складних граматичних оборотів. Терміни, окремі слова і словосполучення допускається змінювати прийнятими текстовими скороченнями, значення яких зрозуміле з контексту реферату.

При використанні цитат з літературних та наукових джерел слід пам'ятати, що вони необхідні для підтвердження думки автора реферату, або ж для висловлювання своєї думки на противагу іншій. Занадто зловживати ними не слід.

Студенту доцільно звернути увагу на такі характерні недоліки, які трапляються при написанні реферату і які можуть привести до незадовільної оцінки:

- механічне, дослівне переписування використаної літератури;

- поверховий, не аргументований виклад основних теоретичних положень;

- невідповідність між змістом роботи та її планом;

- абстрактний виклад теми, відсутність посилань на законодавчі акти, що стосуються відповідної тематики;

- недбалість і неграмотність викладу.

Отже, основними вимогами до написання реферату є вміння виділяти головні теоретичні питання і роз'яснювати їх на конкретному матеріалі, логічно та послідовно розкривати зміст теми, використовуючи при цьому сучасну юридичну літературу.

5. Оформлення реферату

Студент повинен пам'ятати, що через оформлення реферату, його зовнішній вигляд, викладач формує першу думку про зміст матеріалу. Тому кожному студенту необхідно опанувати техніку й етику оформлення наукової праці та дотримуватись стандартних вимог, які висуваються щодо рефератів.

Починається робота з титульного листа. Після титульного листа, на другій сторінці реферату подається план роботи .

Кожна структурна частина роботи повинна починатися з нової сторінки та мати заголовок, який відповідає плану реферату. Заголовки слід розташовувати посередині рядка, без крапок в кінці, не підкреслюючи. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, тоді їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку не допускається.

Відстань між заголовком і подальшим чи попереднім текстом має бути не менше, ніж два інтервали.

Розділи слід нумерувати арабськими цифрами без крапок в кінці. Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номеру розділу і порядкового номеру підрозділу, відокремлених крапкою (наприклад - 1.1, 1.2).

Усі сторінки, починаючи з другої, послідовно нумеруються з проставленням арабських цифр за загальним правилом у верхньому правому куті, без крапки в кінці. Слід мати на увазі, що першою сторінкою реферату є титульний лист, на якому нумерація сторінки не ставиться, але враховується при нумерації наступної сторінки.

Реферат пишеться на одному боці аркуша білого паперу формату А4 через півтора інтервали, шрифт Times New Roman № 14, з обов'язковим додержанням при цьому такої ширини полів: зверху і знизу – 20 мм, зліва – 30 мм, справа – 10 мм.

Загальний обсяг реферату не повинен перебільшувати 20 сторінок тексту.

Оформлення списку використаної літератури є важливою складовою написання реферату. В список включаються тільки ті джерела, які використовувались при написанні реферату або на які зроблено посилання в самій роботі. Список літератури в загальний обсяг реферату не включається, але нумерація сторінок продовжується.

При оформленні списку використаної літератури його слід умовно розділити на дві частини: нормативно-правові акти і спеціальна література.

Нормативно-правові акти розміщуються за їх юридичною силою (Конституція, закони, підзаконні нормативні акти - укази Президента, постанови Кабінету Міністрів України і т. ін.). Нормативно-правові акти однакової юридичної сили розміщуються в хронологічному порядку.

Наприклад:

1. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим : Закон України від 10 лютого 1998 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 29. — Ст. 191.

2. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 7 жовтня 2010 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 9. — Ст. 58.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 липня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 50.— Ст. 540.

До спеціальної літератури відносяться монографії, підручники, навчальні посібники, наукові статті та ін. Дані джерела розміщуються в алфавітному порядку назв або прізвищ перших авторів. При цьому джерела треба писати мовою оригіналу.

Наприклад:

1. Авер'янов В. Принцип верховенства права у сфері виконавчої влади: питання теорії та практика реалізації / В. Авер'янов // Право України. — 2010. — № 3. — С. 72-79.

2. Васильєв А. С. Теорія права і держави : підручник / А. С. Васильєв, І. В. Борщевський, В. В. Іванов, І. С. Канзафарова, Р. С. Притченко, В. І. Труба — Х. : Одіссей, 2007. — 447 с.

Важливе значення має правильне оформлення посилань на джерела та матеріали, які студент використовує при написанні реферату. Рекомендується наступний варіант оформлення посилань. Нумерація усіх посилань з визначенням номера джерела даного посилання у списку використаної літератури. У такому разі посилання оформлюється у квадратних дужках з вказівкою на відповідну сторінку.

Наприклад: Цитата в тексті: «В адміністративній науці загальноприйнято, що...» [11, с. 145].

6. Усний виклад реферату

Після написання реферату студент повинен донести його зміст під час консультації викладача. Автор роботи протягом десяти хвилин має викласти основні положення розділів та підрозділів свого дослідження, обґрунтувати наукову і практичну значимість обраної теми, сформулювати пропозиції чи рекомендації. Після виступу, при необхідності, відповісти на запитання викладача.

За результатами заслуховування реферату студенту виставляється відповідна кількість балів, які враховуються при виставленні підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента, що передбачена робочою програмою навчальної дисципліни, оцінюється за 15-бальною шкалою кожна. Бали за самостійну роботу виставляються у журналі обліку роботи навчальної групи окремими графами напередодні модульного контролю.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Індивідуальна робота студентів є однією з основних форм організації навчання у вищих навчальних закладах. Вона являється одним із найважливіших засобів оволодіння знаннями з певної дисципліни. Мета індивідуальної роботи: сприяти закріпленню, поглибленню і узагальненню знань, одержаних за час навчання, виробленню навичок їхнього застосування для вирішення конкретного завдання. Під час виконання такої роботи виробляються навички і вміння самостійно працювати з навчальною і науковою літературою, використовуючи сучасні інформаційні засоби і технології.

Зміст самостійної роботи визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами та завданнями наведеними нижче:

- написання наукових статей та тез доповідей;
- участь у студентських конференціях, конкурсах, олімпіадах, науково-практичних семінарах тощо;
- участь у роботі студентського наукового гуртка;
- підготовка мультимедійних презентацій з тем курсу;
- зібрання постатейного матеріалу та письмовий аналіз конституційного законодавства України;
- написання наукових доповідей та їх презентація на семінарських заняттях.

Індивідуальна робота передбачає формування нових вмінь та навичок, встановлення зв’язку нового із засвоєним матеріалом, пошук суперечностей між опорними і новими знаннями, готовність студентів до самостійного пошуку матеріалу. Важливим елементом індивідуальної роботи є уміння узагальнювати. Воно визначає якісний рівень пізнання загалом.

Одна з особливостей індивідуальної роботи полягає в необхідності активного і творчого пошуку і засвоєння інформації на відміну від можливості її пасивного сприйняття на лекції. Пошук нових знань з певної теми змушує переглянути певну сукупність інформації, яка прямо не стосується заданої теми, однак дає можливість побудувати міцні асоціативні зв’язки і отримати системне уявлення про дане питання, уяснити місце цього питання серед усієї сукупності знань. Під час індивідуальної роботи з літературою студент фактично будує свою систему знань з певної теми, з певного предмету, пов’язуючи їх з іншими теоретичними та практичними знаннями та навичками.

Вибір виду індивідуальної роботи здійснюється студентом за власними інтересами та попереднім узгодженням з викладачем на початку року та здається у визначений час на початку екзаменаційної сесії. Організацію, контроль та оцінювання якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснює науковий керівник.

Критерії оцінювання індивідуальної роботи студентів

Індивідуальна робота студента, що передбачена робочою програмою навчальної дисципліни, оцінюються за 15-бальною шкалою кожна. Виконання завдань, які виносяться на індивідуальну роботу, перевіряється під час консультацій. Бали за індивідуальну роботу виставляються у журналі обліку роботи навчальної групи окремими графами напередодні модульного контролю.

За додаткову індивідуальну роботу, яка сприяє поглибленому вивченню навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії держави і права» (підготовка конкурсної роботи, публікація статті, тез доповідей на конференціях, круглих столах, наукових семінарах, участь в олімпіадах, вікторинах тощо; творчі та спортивні здобутки) нараховуються заохочувальні бали. При нарахуванні заохочувальних балів загальна сума балів за індивідуальну роботу не перевищує максимально допустиму (15 балів).

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІКУ) З КУРСУ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»

1. Поняття і система юридичної науки.
2. Функції юридичної науки, її завдання на сучасному етапі.
3. Предмет загальної теорії держави і права.
4. Методи (методологія) пізнання держави і права.
5. Місце теорії держави і права в системі суспільних та юридичних наук.
6. Влада та соціальні норми в первісному суспільстві.
7. Історичні умови зародження держави і права.
8. Ознаки держави, які відрізняють її від влади первісного суспільства.
9. Ознаки права, які відрізняють його від норм первісного суспільства.
10. Типові та унікальні форми виникнення держави.
11. Різноманітність поглядів на походження держави і права.
12. Поняття та ознаки держави.
13. Наукові погляди щодо сутності держави.
14. Особливості становлення державно-правової організації в Україні.
15. Поняття типу держави, фактори, які його визначають.
16. Поняття та структура форми держави.
17. Форма правління: поняття та різновиди.
18. Форма державного устрою: поняття та різновиди.
19. Політико-правовий режим і його різновиди.
20. Співвідношення типу і форми держави.
21. Поняття, зміст функцій держави, їх класифікація.
22. Правові форми здійснення функцій державою.
23. Роль органів внутрішніх справ у здійсненні функцій держави.
24. Поняття державного апарату та його ознаки.
25. Орган держави: поняття, ознаки, види.
26. Фактори, які впливають на зміну в функціях і апараті держави.
27. Система державних органів згідно з Конституцією України.
28. Громадянське суспільство і держава. Їх взаємодія та співвідношення.
29. Поняття та структура політичної системи.
30. Місце і роль держави в політичній системі суспільства.
31. Державна влада, її суверенні властивості. Правові форми обмеження державної влади.
32. Поняття, сутність і види держав соціально-демократичної орієнтації.
33. Правова держава в історії політико-правової думки.
34. Поняття правової держави і її основні ознаки.
35. Поняття і основні риси правового статусу особи в правовій державі.
36. Основні форми й інститути демократії в Україні.
37. Проблема формування правової держави в Україні.
38. Наукові концепції праворозуміння.
39. Поняття і ознаки права.
40. Об’єктивне і суб’єктивне в праві.
41. Класифікація функцій права та їх загальна характеристика.
42. Принципи права: поняття та класифікація.
43. Право, економіка, політика. Співвідношення правової, економічної та політичної підсистем суспільства
44. Поняття, система та функції нормативного регулювання суспільних відносин, його види.
45. Поняття і види соціальних норм. Співвідношення правових і технічних норм.
46. Право і мораль. Співвідношення норм права і норм моралі.
47. Право та інші соціальні норми.

48. Правовий вплив та правове регулювання.
49. Поняття механізму правового регулювання, його стадії та елементи.
50. Вимоги до механізму правового регулювання в умовах демократичної правової держави.
51. Поняття та класифікація форм (джерел) права.
52. Поняття та ознаки нормативно-правового акту, його види.
53. Поняття закону, його основні ознаки та види.
54. Конституція України, її основні риси і місце в правовій системі.
55. Підзаконний нормативно-правовий акт: поняття та ознаки.
56. Поняття і загальні ознаки норми права.
57. Структура норми права: поняття та загальна характеристика.
58. Класифікація норм права. Загальна характеристика їх основних видів.
59. Способи викладу правових норм у нормативно-правових актах.
60. Нетипові нормативно-правові приписи. Співвідношення норми права і припису статті нормативно-правового акту.
61. Система права: поняття, ознаки, основні елементи.
62. Поняття предмету та методу правового регулювання.
63. Система права, система законодавства, система юридичних наук, їх співвідношення.
64. Система законодавства України: поняття, структура.
65. Система права та правові системи.
66. Поняття та ознаки правових відносин.
67. Критерії класифікації та види правових відносин.
68. Склад і зміст правових відносин.
69. Суб’єкти правових відносин, їх властивості.
70. Поняття і види об’єктів правових відносин.
71. Поняття юридичних фактів, їх класифікація.
72. Поняття правотворчості, її функції та принципи.
73. Види правотворчості.
74. Основні стадії правотворчого процесу.
75. Юридична сила нормативно-правових актів.
76. Порядок видання законів в Україні.
77. Межі чинності нормативно-правових актів.
78. Поняття і форми систематизації нормативно-правового матеріалу.
79. Законодавча техніка: поняття та види.
80. Поняття і форми безпосередньої реалізації права.
81. Поняття та основні риси застосування юридичних норм.
82. Основні стадії правозастосувального процесу. Вимоги правильного застосування норм права.
83. Акти застосування правових норм, загальна характеристика та їх види.
84. Особливості правозастосування при прогалинах в праві та колізіях правових норм.
85. Поняття тлумачення норм права, його основні види.
86. Основні способи тлумачення правових норм.
87. Види тлумачення норм права за суб’єктами.
88. Тлумачення норм права за обсягом їх правового змісту.
89. Поняття та види інтерпретаційних актів.
90. Юридична природа керівних роз’яснень Пленуму Верховного Суду України.
91. Поняття правомірної поведінки та її види.
92. Об’єктивна і суб’єктивна сторони правомірної поведінки.
93. Поняття і основні ознаки правопорушення, його різновиди.
94. Склад правопорушення, характеристика його основних елементів.
95. Поняття, підстави, цілі та види юридичної відповідальності.
96. Підстави звільнення від юридичної відповідальності.

97. Роль органів внутрішніх справ у боротьбі зі злочинами та іншими правопорушеннями.
98. Поняття юридичного процесу, його ознаки та види.
99. Стадії юридичного процесу.
100. Процесуальні документи: загальні положення та їх види.
101. Природа і система процесуального права.
102. Поняття, структура та види правосвідомості.
103. Правова культура: поняття, структура, сфери та форми дії.
104. Правовий нігілізм: витоки, форми прояву, перспективи і шляхи його подолання в Україні.
105. Правове виховання: поняття, структура, види.
106. Значення правової культури в формуванні правової держави та сучасного юриста.
107. Поняття законності як багатоаспектного політико-правового явища.
108. Поняття правопорядку, його співвідношення з суспільним порядком і законністю.
109. Гарантії та методи забезпечення законності та правопорядку. Види юридичних гарантій законності.
110. Поняття та види дисципліни.
111. Система забезпечення законності в діяльності органів внутрішніх справ.
112. Правова система суспільства: поняття і структура.
113. Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї.
114. Загальна характеристика англосаксонської правової сім'ї.
115. Загальна характеристика правової сім'ї релігійно-моральної орієнтації.
116. Загальна характеристика сім'ї традиційного права.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»

1. Азми Д. М. Система права и ее строение : методологические подходы и решения / Д. М. Азми. — М. : Юстицинформ, 2014. — 391 с.
2. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 38. — Ст. 502
3. Актуальні проблеми держави і права : збірник наукових праць. Вип. 58 / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін. ; відп. за вип. В. М. Дрьомін. — Одеса : Юридична література, 2011. — 532 с.
4. Актуальні проблеми теорії держави і права / За заг. ред. Є. О. Гіди. - К. : ФоП О.С. Ліпкан. – 2010. – 260 с.
5. Бостан С. К. Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики : [монографія] / С. К. Бостан. — Запоріжжя : Дике поле, 2005. — 540 с.
6. Венгеров А.Б. Теория государства и права: учебник для юридических вузов / А. Б. Венгеров // 8-е изд., стер. – М. : Омега-Л. – 2011. – 607 с. : табл. - (Высшее юридическое образование).
7. Головатий С. Верховенство права : [монографія] : в 3 кн. / С. Головатий. — Кн. 3 : Український досвід. — К. : Фенікс, 2006. — 1747 с.
8. Григоренко Є. І. Конституція та засади конституційного ладу України у питаннях та відповідях: навч. посіб. / Є. І. Григоренко, О. С. Передерій. – Х. : ХУПС, 2010. – 172 с.
9. Гринюк Р. Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація : монографія / Р. Ф. Гринюк. — К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2004. — 386 с.
10. Гриценко М. В. Теория государства и права : учебник / М. В. Гриценко, Н. И. Летушева. – 7-е изд., – М. : Академия, 2013. – 220 с.
11. Гришко О. М. Теорія держави і права : практикум / О. М. Гришко, В. І. Риндюк, Ю. М. Рижук ; за заг. ред. Ф. П. Шульженка. – К. : КНЕУ, 2013. – 308 с.
12. Декларація прав національностей України від 01 листопада 1991 року // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 53. — Ст. 799.
13. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
14. Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії: монографія / І. О. Кресіна, О. В. Скрипнюк, А. А. Коваленко, Є. В. Перегуда, О. М. Стойко та ін. ; за ред. І. О. Кресіної. — К. : Логос, 2007. — 314 с.
15. Дудченко О. С. Теорія держави і права : навч.-метод. посібник / О. С. Дудченко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 99 с.
16. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України. — 2008. — № 93.
17. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко, І. В. Бенедик, І. О. Биля-Сабадаш ; Ред. : М. В Цвік ; О. В Петришин. — Х. : Право, 2010. — 583 с.
18. Кармаліта М. В. Теорія держави : навч. посібник / М. В. Кармаліта, А. В. Старостюк. – Ірпінь : [б. в.], 2013. – 152 с.
19. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 35, 35-36, 37. — Ст. 446
20. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10 грудня 1971 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1971. — № 50. — С. 375.

21. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1984. — № 51. — Ст. 1122.

22. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року // Офіційний вісник України. — 1998. — № 13.

23. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2014. — № 19. — Ст. 583).

24. Костицький М. В. Деякі питання методології юридичної науки / М. В. Костицький // Науковий Вісник національної академії внутрішніх справ. – 2013. - №1. – С. 3-11.

25. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права : підручник / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеєва. – Вид. Юрінком Інтер, 2015. – 584 с.

26. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 13-14. — Ст. 214.

27. Кузнецов И. А. Теория государства и права : учебник / И. А. Кузнецов. – 4-е изд., доп. и перераб. – Волгоград : Волгоградского фил. ФГОБУ ВПО РАНХиГС, 2013. – 319 с.

28. Лазарев В.В. Теория государства и права: учебник / В.В, Лазарев, С.В. Липень // 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрайт. – 2011. – 634 с.

29. Лушников А. М. Теория государства и права : базовый курс : учеб. Пособие / А. М. Лушников. – М. : Юрлитинформ, 2013. – 270 с.

30. Мала енциклопедія теорії держави і права. // К; Вид-во Європейського університету. – 2010. – 368 с.

31. Малишев Б. В. Застосування норм права (теорія і практика) : навч. посібник / Б. В. Малишев, О. В. Москалюк ; за заг. ред. Б. В. Малишев. – К. : РЕФЕРАТ. – 2010. – 260 с.

32. Малько А. В. Теория государства и права : учебник / А. В. Малько и др. ; отв. ред. А. В. Малько. – 4-е изд., стер. – М. : КноРус, 2014. – 400 с.

33. Марченко М. Н. Теория государства и права : учеб. для бакалав. / М. Н. Марченко, Е. М. Дерябина. – М. : Проспект, 2014. – 432 с.

34. Марчук В. М. Теорія держави і права : навч. посібник / В. М. Марчук, О. В. Корольков. – К. Київ. Нац. торг.-екон. Ун-т, 2012. – 415 с.

35. Машков А. Проблеми теорії держави і права: співвідношення та межі / А. Машков – К. : К.І.С., 2011. – 344 с.

36. Наливайко Л. Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01 / Наливайко Лариса Романівна. – Запоріжжя, 2010. – 535 с.

37. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія / Л. Р. Наливайко. — Х. : Право, 2009. — 600 с.

38. Наливайко Л. Р. Політична функція Української держави: теоретико-правові та конституційно-правові засади : монографія / Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва. — К. : Хай-Тек Прес, 2013. — 316 с.

39. Наливайко Л. Р. Теорія держави і права в тестових завданнях : навчальний посібник / Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва, С. С. Вітвіцький, В. Є. Сліпенко, О. С. Чепік-Трегубенко; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. — Дніпропетровськ : ДДУВС, 2014. — 324 с.

40. Общетеоретическая юриспруденция: учебний курс: учебник / под ред. Ю.Н. Оборотова // О.: Фенікс. – 2011. - 436 с.

41. Пендюра М. М. Теорія держави і права : навч. посібник / М. М. Пендюра. – К. : О. С. Ліпкан, 2013. – 302 с.

42. Петришин О. В. Теорія держави і права : навч. посіб. 4-те видання / О. В. Петришин. – Х. : Право, 2015. – 204 с.

43. Письменицький А. А. Теорія держави та права : навч. посібник / А. А. Письменицький, Д. В. Слинько, А. С. Спаський. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 242 с.

44. Порівняльне правознавство : підручник / за заг ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2012. – 272 с.

45. Порівняльне правознавство: підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов, І. О. Биля-Сабадаш та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. // Х.: Право. – 2011. – 272 с.

46. Про Автономну Республіку Крим : Закон України від 17 березня 1995 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 11 — Ст. 69.

47. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 06 червня 2011року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 51. — Ст. 2136.

48. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08 липня 2011 року (зі змінами і допов.) // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2001. — № 11. — С. 354-374.

49. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим : Закон України від 10 лютого 1998 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 29. — Ст. 191.

50. Про вибори Президента України : Закон України від 5 березня 1999 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 14. — Ст. 81.

51. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 30. — Ст. 260.

52. Про Вищу раду юстиції : Закон України від 15 січня 1998 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 25. — Ст. 146.

53. Про відновлення довіри до судової влади в Україні : Закон України від 8 квітня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 23. — Ст. 870.

54. Про всеукраїнський референдум : Закон України від 6 листопада 2012 року // Офіційний вісник України. — 2012. — № 92.

55. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 1. — Ст. 1.

56. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 13. — Ст. 65.

57. Про Державний Гімн України : Закон України від 6 березня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 24. — Ст. 163.

58. Про державний кордон України : Закон України від 4 листопада 1991 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 2. — Ст. 5.

59. Про Державний реєстр виборців : Закон України від 22 лютого 2007 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 20. — Ст. 282.

60. Про державну службу : Закон України від 17 листопада 2011 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 26. — Ст. 273.

61. Про економічну самостійність Української РСР : Закон України від 3 серпня 1990 року // Відомості Верховної Ради України. — 1990. — № 34. — Ст. 499.

62. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20 листопада 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 51. — Ст. 716.

63. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2015 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 1. — Ст. 1.

64. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квітня 2014 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 24. — Ст. 892.

65. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 52. — Ст. 561.

66. Про закордонних українців : Закон України від 4 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 25. — Ст. 343.

67. Про засади державної мовної політики : Закон України від 3 липня 2012 року (зі змінами і допов.) // Офіційний вісник України. — 2012. — № 61.

68. Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим : Закон України від 23 грудня 1998 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 5-6. — Ст. 43.

69. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 47. — Ст. 256.

70. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27 лютого 2014 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 13. — Ст. 222.

71. Про колективні договори і угоди : Закон України від 01 липня 1993 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 36. — Ст. 361.

72. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 4 квітня 1995 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 19. — Ст. 134.

73. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16 жовтня 1996 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 49. — Ст. 272.

74. Про міжнародні договори України: Закон України від 22 червня 2004 року // Офіційний вісник України. — 2004. — № 35. — Ст. 2317.

75. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.

76. Про місцеві вибори : Закон України від 14 липня 2015 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 37-38. — Ст. 366.

77. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09 квітня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 20-21. — Ст. 190.

78. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України від 1 грудня 1998 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 1. — Ст. 2.

79. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 40-41. — Ст. 379.

80. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 9. — Ст. 106.

81. Про органи самоорганізації населення : Закон України від 11 липня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 48. — Ст. 254.

82. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 39. — Ст. 351.

83. Про очищення влади : Закон України від 16 вересня 2014 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 44. — Ст. 2041.

84. Про підприємництво : Закон України від 7 лютого 1991 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 14. — Ст. 168.

85. Про політичні партії в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 23. — Ст. 118.

86. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21 січня 1994 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 18. — Ст. 101.

87. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23 вересня 1997 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 49. — Ст. 299.

88. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 6 квітня 2000 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 28. — Ст. 224.

89. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 березня 2000 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 23. — Ст. 176.

90. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 вересня 2011 року // Офіційний вісник України. — 2011. — № 83.

91. Про правонаступництво : Закон України від 12 серпня 1991 року // Відомості Верховної Ради. — 1991. — № 46. — Ст. 617.

92. Про Президента Української РСР : Закон Української РСР від 05 липня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 33. — Ст. 446.

93. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування : Закон України від 15 липня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 38. — Ст. 249.

94. Про Рахункову палату : Закон України від 11 липня 1996 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 43. — Ст. 212.

95. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11 грудня 2003 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 15. — Ст. 232.

96. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23 квітня 1991 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 25. — Ст. 283.

97. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 7 червня 2001 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 33. — Ст. 175.

98. Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11 липня 2002 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 40. — Ст. 290.

99. Про статус народного депутата України : Закон України від 17 листопада 1992 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 3. — Ст. 17.

100. Про столицю України місто-герой Київ : Закон України від 15 січня 1999 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 11. — Ст. 79.

101. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 7 липня 2010 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 41-42, № 43, № 44-45. — Ст. 529.

102. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21 грудня 1993 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 10. — Ст. 43.

103. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 грудня 1997 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 20. — Ст. 99.

104. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 38. — Ст. 385.

105. Про Центральну виборчу комісію : Закон України від 30 червня 2004 року // (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 36. — Ст. 81.

106. Протасов В.Н. Лекции по общей теории права и теории государства / В.Н. Протасов, Н.В. Протасова. – М . : Городец. – 2010. – 752 с.

107. Рабінович П. Загальна теорія права та держави: стан, тенденції / П. Рабінович // Право України. — 2012. — № 3-4. — С. 364-374.

108. Рассказов Л. П. Теория государства и права : учебник / Л. П. Рассказов. – 6-е изд. – М. : РИОР, 2014. – 473 с.

109. Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лютого 2010 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 14-17. — Ст. 133.

110. Селецький С. І. Теорія держави і права [текст] : навчальний посібник – К. : «Центр учбової літератури», 2012. – 246 с.

111. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 21. — Ст. 135.

112. Скрипнюк В. М. Розвиток системи державної влади в Україні: конституційно-правові аспекти : монографія / В. М. Скрипнюк. – К. : Логос, 2010. – 504 с.

113. Сорокина Ю. В. Актуальные проблемы теории и философии права. Курс лекций / Ю. В. Сорокина // М. : Норма ; ИНФРА-М. – 2013. – 304 с.

114. Стрілова О. В. Актуальні проблеми держави і права. / О. В. Стрілова, Л. П, Арнаутова // Право і суспільство. – 2010. – Вип.12. – С. 289–295.

115. Теорія держави і прав : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2014. – 368 с.

116. Теорія держави і права : навч. посіб. / О. М. Головко [та ін.] ; за заг. ред. І. М. Погрібного. — Х. : ХНУВС, 2010. — 277 с.

117. Теорія держави і права : навч. посіб. для підготов. до держ. іспитів / О. В. Пертишин ; за заг. ред. О. В. Петришина. – 2-ге вид., зі змінами й допов. – К. : Прецедент, 2014. – 208 с.

118. Теорія держави і права : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. Ю. А. Ведєрніков. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2012. – 384 с.

119. Теорія держави і права : посіб. для підготовки до держ. іспитів ; за заг. ред. О. В. Петришина. — Х. : Право, 2012. — 192 с.

120. Теорія держави і права: навч. посіб. / (О. М. Головко, І. М. Погрібний, О. В. Волошенюк та ін.); за заг. ред. І. М. Погрібного ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. Справ. – Х. : ХНУВС, 2010. – 207 с.

121. Тодика Ю. М. Конституційні засади формування правової культури : монографія / Ю. М. Тодика — Харків : РАЙДЕР, 2001. — 160 с.

122. Хахуліна К. С. Теорія держави і права в схемах та визначеннях : навч. посібник / К. С. Хахуліна, В. А. Малига, І. В. Стаднік. — Донецьк : Донбас, 2011. — 340 с.

123. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.

124. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 40. — Ст. 492.

125. Шестопалова Л. Теорія права та держави : навч. посібник / Л. Шестопалова. – К. : Паливода А. В., 2012. – 256 с.

126. Энциклопедический юридический словарь / [Додонов В. Н. и др.]. — 2-е. изд. — М. : ИНФРА-М, 1999. — 367, [1] с.

127. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 1 : А-Г. — 672 с.

128. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1999. — Т. 2 : Д-Й. — 744 с.

129. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2001. — Т. 3 : К-М. — 792 с.

130. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 4 : Н-П. — 720 с.

131. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 5 : П-С. — 736 с.

132. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 6 : Т-Я. — 768 с.

133. Ямбушев Ф. Ш. Теория государства и права : учеб. пособие / Ф. Ш. Ямбушев, Н. Г. Тараканова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Саранск : Принт-Издат, 2013. – 315 с.